

ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΑΛΓΕΒΡΑ Ι

ΤΜΗΜΑ Β' (Μ-Ω)

ΛΥΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ - ΦΥΛΛΑΔΙΟ 6

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: Α. Μπεληγιάννης

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

<http://users.uoi.gr/abeligia/LinearAlgebraI2021/LAI2021.html>

Παρασκευή 26 Νοεμβρίου 2021

Άσκηση 1. Έστω $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n \in \mathbb{R}$ και

$$\mathcal{V} = \{(x_1, x_2, \dots, x_n) \in \mathbb{R}^n \mid \alpha_1 x_1 + \alpha_2 x_2 + \dots + \alpha_n x_n = 0\}$$

Να βρεθεί η διάσταση $\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V}$ και μια βάση του $\mathbb{R}^n$ η οποία περιέχει μια βάση του $\mathcal{V}$.

Λύση. Διακρίνουμε δυο περιπτώσεις:

(1) Αν τα $\alpha_i = 0$ για κάθε $i = 1, 2, \dots, n$, τότε προφανώς $\mathcal{V} = \mathbb{R}^n$ και άρα $\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V} = n$.

(2) Έστω ότι $(\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n) \neq (0, 0, \dots, 0)$. Χωρίς βλάβη της γενικότητας υποθέτουμε ότι $\alpha_1 \neq 0$ και τότε

$$x_1 = -\frac{\alpha_2}{\alpha_1} x_2 - \dots - \frac{\alpha_n}{\alpha_1} x_n$$

Έχουμε:

$$\begin{aligned} \mathcal{V} &= \left\{ \left(-\frac{\alpha_2}{\alpha_1} x_2 - \dots - \frac{\alpha_n}{\alpha_1} x_n, x_2, \dots, x_n \right) \in \mathbb{R}^n \mid \alpha_i \in \mathbb{R} \right\} \\ &= \left\{ x_2 \left(-\frac{\alpha_2}{\alpha_1}, 1, 0, \dots, 0 \right) + x_3 \left(-\frac{\alpha_3}{\alpha_1}, 0, 1, \dots, 0 \right) + \dots + x_n \left(-\frac{\alpha_n}{\alpha_1}, 0, \dots, 0, 1 \right) \in \mathbb{R}^n \mid \alpha_i \in \mathbb{R} \right\} \\ &= \left\langle \left(-\frac{\alpha_2}{\alpha_1}, 1, 0, \dots, 0 \right), \left(-\frac{\alpha_3}{\alpha_1}, 0, 1, \dots, 0 \right), \dots, \left(-\frac{\alpha_n}{\alpha_1}, 0, \dots, 0, 1 \right) \right\rangle \end{aligned}$$

Θέτουμε

$$\vec{e}_1 = \left(-\frac{\alpha_2}{\alpha_1}, 1, 0, \dots, 0 \right), \quad \vec{e}_2 = \left(-\frac{\alpha_3}{\alpha_1}, 0, 1, \dots, 0 \right), \quad \dots, \quad \vec{e}_{n-1} = \left(-\frac{\alpha_n}{\alpha_1}, 0, \dots, 0, 1 \right)$$

Άρα από την παραπάνω περιγραφή του $\mathcal{V}$ έχουμε ότι τα διανύσματα $\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_{n-1}$ παράγουν τον $\mathcal{V}$.

Έστω $\lambda_1 \vec{e}_1 + \lambda_2 \vec{e}_2 + \dots + \lambda_{n-1} \vec{e}_{n-1} = \vec{0}$ με $\lambda_1, \dots, \lambda_{n-1} \in \mathbb{R}$. Τότε έπεται εύκολα ότι $\lambda_1 = \lambda_2 = \dots = \lambda_{n-1} = 0$ και άρα τα διανύσματα $\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_{n-1}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα. Επομένως, το σύνολο $\{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_{n-1}\}$ αποτελεί βάση του $\mathcal{V}$ και άρα

$$\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V} = n - 1$$

Θεωρούμε το διάνυσμα $\vec{e}_1 = (1, 0, 0, \dots, 0)$. Επειδή

$$\begin{vmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ -\frac{\alpha_2}{\alpha_1} & 1 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ -\frac{\alpha_3}{\alpha_1} & 0 & 1 & 0 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \dots & \vdots \\ -\frac{\alpha_{n-1}}{\alpha_1} & 0 & 0 & 0 & \ddots & 0 \\ -\frac{\alpha_n}{\alpha_1} & 0 & 0 & 0 & \dots & 1 \end{vmatrix} \neq 0$$

έπεται ότι το σύνολο $\{\vec{e}_1, \vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_{n-1}\}$ είναι μια βάση του $\mathbb{R}^n$ η οποία περιέχει ως υποσύνολο τη βάση $\{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_{n-1}\}$ του $\mathcal{V}$.

Άσκηση 2. Έστω $\mathcal{U}$ και $\mathcal{V}$ δύο υπόχωροι του $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathbb{K}_6[x]$ και υποθέτουμε ότι

$$\dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} = 4 \quad \text{και} \quad \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} = 5$$

Να προσδιορισθούν οι δυνατές τιμές για τη διάσταση:

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V})$$

Αν $\mathcal{U} \subseteq \mathcal{V}$, ποιά είναι η διάσταση $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V})$;

Λύση. Υπενθυμίζουμε ότι

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) = \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) \quad (\dagger)$$

Χρησιμοποιώντας ότι $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) \leq \dim_{\mathbb{K}}\mathbb{K}_6[x] = 7$, διότι $\mathcal{U} + \mathcal{V}$ είναι υπόχωρος του $\mathbb{K}_6[x]$, θα έχουμε:

$$4 + 5 - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) \leq 7 \implies 2 \leq \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V})$$

Επειδή ο $\mathcal{U} \cap \mathcal{V}$ είναι υπόχωρος του $\mathcal{U}$, έπεται ότι θα έχουμε $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) \leq \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} = 4$ και επομένως:

$$2 \leq \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) \leq 4$$

- (1) Αν $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 2$, τότε από τη σχέση $(\dagger)$ έπεται ότι $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) = 7$. Επειδή ο $\mathcal{U} + \mathcal{V}$ είναι υπόχωρος του $\mathbb{K}_6[x]$ και $\dim_{\mathbb{K}}\mathbb{K}_6[x] = 7$, θα έχουμε ότι $\mathcal{U} + \mathcal{V} = \mathbb{K}_6[x]$. Αντίστροφα, αν $\mathcal{U} + \mathcal{V} = \mathbb{K}_6[x]$, τότε από τη σχέση $(\dagger)$ έπεται ότι $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 2$. Άρα:

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 2 \iff \mathcal{U} + \mathcal{V} = \mathbb{K}_6[x]$$

- (2) Αν $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 4$, τότε από τη σχέση $(\dagger)$ έπεται ότι $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) = 5$. Επειδή $\dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} = 5$ και ο $\mathcal{V}$ είναι υπόχωρος του $\mathcal{U} + \mathcal{V}$, έπεται ότι $\mathcal{V} = \mathcal{U} + \mathcal{V}$. Αυτό όμως προφανώς σημαίνει ότι $\mathcal{U} \subseteq \mathcal{V}$. Αντίστροφα αν $\mathcal{U} \subseteq \mathcal{V}$, τότε προφανώς $\mathcal{V} = \mathcal{U} + \mathcal{V}$ και τότε $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) = \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} = 5$. Από τη σχέση $(\dagger)$ προκύπτει τότε ότι $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 4$. Άρα:

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 4 \iff \mathcal{U} \subseteq \mathcal{V} \iff \mathcal{U} + \mathcal{V} = \mathcal{V}$$

- (3) Έστω $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 3$. Τότε $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) = 6$ και προφανώς $\mathcal{U} \not\subseteq \mathcal{V}$ (διότι διαφορετικά αν $\mathcal{U} \subseteq \mathcal{V}$ θα είχαμε ότι $\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \mathcal{U}$ και άρα $3 = \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} = 4$ που είναι άτοπο) και $\mathcal{U} + \mathcal{V} \neq \mathbb{K}_6[x]$. Αντίστροφα αν $\mathcal{U} \not\subseteq \mathcal{V}$ και $\mathcal{U} + \mathcal{V} \neq \mathbb{K}_6[x]$, τότε $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) \neq 7$ και $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) \neq 5$ διότι διαφορετικά θα είχαμε $\mathcal{U} + \mathcal{V} = \mathcal{V}$ το οποίο σημαίνει ότι $\mathcal{U} \subseteq \mathcal{V}$ το οποίο είναι άτοπο. Άρα:

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 3 \iff \mathcal{U} \not\subseteq \mathcal{V} \text{ και } \mathcal{U} + \mathcal{V} \neq \mathbb{K}_6[x]$$

Αν $\mathcal{U} \subseteq \mathcal{V}$, από το (2) προκύπτει ότι $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 4$.

Άσκηση 3. Έστω ότι $\mathcal{V}$ και $\mathcal{U}$ είναι υπόχωροι πεπερασμένης διάστασης του $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$. Υποθέτουμε ότι:

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} + \mathcal{U}) = \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) + 1$$

Να δειχθεί ότι ένας εκ των υποχώρων $\mathcal{V}$ και $\mathcal{U}$ συμπίπτει με τον $\mathcal{V} + \mathcal{W}$ και ο άλλος με τον $\mathcal{V} \cap \mathcal{U}$.

Λύση. Γνωρίζουμε από τη θεωρία ότι οι υπόχωροι $\mathcal{V} + \mathcal{U}$ και $\mathcal{V} \cap \mathcal{U}$ έχουν πεπερασμένη διάσταση και ισχύει

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} + \mathcal{U}) + \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U}$$

Συνδυάζοντας την τελευταία σχέση με την υπόθεση έπεται ότι:

$$2 \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) + 1 = \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} \quad (\dagger)$$

Επειδή ο $\mathcal{V} \cap \mathcal{U}$ είναι υπόχωρος του $\mathcal{V}$ και του $\mathcal{U}$ θα έχουμε $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) \leq \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V})$ και $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) \leq \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U})$. Επομένως από τη σχέση $(\dagger)$ θα έχουμε ότι:

$$\dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} \leq \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} + 1 \quad \text{και} \quad \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} \leq \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} + 1$$

και επομένως:

$$\dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} - 1 \leq \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} \leq \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} + 1$$

Επειδή η διάσταση υπόχωρων είναι 0 ή ένας θετικός ακέραιος, από τη σχέση (††) έπεται ότι θα ισχύει μια από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

- (1)
$$\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + 1$$
- (2)
$$\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U}$$
- (3)
$$\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} + 1$$

Για κάθε μια από τις παραπάνω περιπτώσεις, θα έχουμε:

- (1) Έστω ότι $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + 1$. Τότε από τη σχέση (†) προκύπτει ότι

$$2 \dim_{\mathbb{K}} (\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) + 1 = 2 \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + 1 \implies \dim_{\mathbb{K}} (\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U}$$

Επειδή $\mathcal{V} \cap \mathcal{U} \subseteq \mathcal{U}$ και $\dim_{\mathbb{K}} (\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U}$, θα έχουμε $\mathcal{V} \cap \mathcal{U} = \mathcal{U}$ και αυτό σημαίνει ότι $\mathcal{U} \subseteq \mathcal{V}$. Προφανώς τότε $\mathcal{V} + \mathcal{U} = \mathcal{V}$. Άρα σ' αυτή την περίπτωση έχουμε:

$$\mathcal{V} \cap \mathcal{U} = \mathcal{U} \quad \text{και} \quad \mathcal{V} + \mathcal{U} = \mathcal{V}$$

- (2) Έστω ότι $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U}$. Τότε από τη σχέση (†) προκύπτει ότι:

$$2 \dim_{\mathbb{K}} (\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) + 1 = 2 \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V}$$

και αυτό είναι άτοπο διότι το πρώτο μέλος της παραπάνω ισότητας είναι περιττός και το δεύτερο μέλος της είναι άρτιος. Άρα η περίπτωση $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U}$ δεν εμφανίζεται.

- (3) Έστω ότι $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} + 1$. Τότε από τη σχέση (†) προκύπτει ότι

$$2 \dim_{\mathbb{K}} (\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) + 1 = 2 \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} + 1 \implies \dim_{\mathbb{K}} (\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V}$$

Επειδή $\mathcal{V} \cap \mathcal{U} \subseteq \mathcal{V}$ και $\dim_{\mathbb{K}} (\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V}$, θα έχουμε $\mathcal{V} \cap \mathcal{U} = \mathcal{V}$ και αυτό σημαίνει ότι $\mathcal{V} \subseteq \mathcal{U}$. Προφανώς τότε $\mathcal{V} + \mathcal{U} = \mathcal{U}$. Άρα σ' αυτή την περίπτωση έχουμε:

$$\mathcal{V} \cap \mathcal{U} = \mathcal{V} \quad \text{και} \quad \mathcal{V} + \mathcal{U} = \mathcal{U}$$

Άσκηση 4. Θεωρούμε τα ακόλουθα διανύσματα του $\mathbb{R}^3$:

$$\vec{x}_1 = (1, 2, 1), \quad \vec{x}_2 = (1, 1, -1), \quad \vec{x}_3 = (1, 3, 3)$$

$$\vec{y}_1 = (2, 3, -1), \quad \vec{y}_2 = (1, 2, 2), \quad \vec{y}_3 = (1, 1, -3)$$

Αν

$$\mathcal{V} = \langle \vec{x}_1, \vec{x}_2, \vec{x}_3 \rangle \quad \text{και} \quad \mathcal{U} = \langle \vec{y}_1, \vec{y}_2, \vec{y}_3 \rangle$$

να βρεθούν βάσεις και η διάσταση των υπόχωρων $\mathcal{V}$, $\mathcal{U}$, $\mathcal{V} + \mathcal{U}$ και $\mathcal{V} \cap \mathcal{U}$.

Λύση. (1) Θεωρούμε τον πίνακα

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 1 \\ 1 & 1 & -1 \\ 1 & 3 & 3 \end{pmatrix}$$

του οποίου οι γραμμές αποτελούνται από τις συνιστώσες των διανυσμάτων $\vec{x}_1, \vec{x}_2, \vec{x}_3$, και βρίσκουμε την ισχυρά γ -κλιμακωτή μορφή του:

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 1 \\ 1 & 1 & -1 \\ 1 & 3 & 3 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_3 \rightarrow \Gamma_3 - \Gamma_1]{\Gamma_2 \rightarrow \Gamma_2 - \Gamma_1} \begin{pmatrix} 1 & 2 & 1 \\ 0 & -1 & -2 \\ 0 & 1 & 2 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_3 \rightarrow \Gamma_3 + \Gamma_2, \Gamma_1 \rightarrow \Gamma_1 + 2\Gamma_2]{\Gamma_2 \rightarrow -\Gamma_2} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -3 \\ 0 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} = \Gamma(A)$$

Γνωρίζουμε τότε ότι, θέτοντας $\vec{x}'_1 = (1, 0, -3)$ και $\vec{x}'_2 = (0, 1, 2)$, θα έχουμε:

$$\mathcal{V} = \langle \vec{x}'_1, \vec{x}'_2 \rangle$$

Αν $\lambda_1 \vec{x}'_1 + \lambda_2 \vec{x}'_2 = \vec{0}$, τότε

$$\begin{aligned} \lambda_1 \vec{x}'_1 + \lambda_2 \vec{x}'_2 = \vec{0} &\implies \lambda_1(1, 0, -3) + \lambda_2(0, 1, 2) = (0, 0, 0) \implies \\ &\implies (\lambda_1, \lambda_2, -3\lambda_1 + 2\lambda_2) = (0, 0, 0) \implies \lambda_1 = \lambda_2 = 0 \end{aligned}$$

Άρα το σύνολο $\mathcal{B} = \{\vec{x}'_1, \vec{x}'_2\}$ είναι μια βάση του $\mathcal{V}$ και επομένως

$$\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = 2$$

(2) Θεωρούμε τον πίνακα

$$B = \begin{pmatrix} 2 & 3 & -1 \\ 1 & 2 & 2 \\ 1 & 1 & -3 \end{pmatrix}$$

του οποίου οι γραμμές αποτελούνται από τις συνιστώσες των διανυσμάτων $\vec{y}_1, \vec{y}_2, \vec{y}_3$, και βρίσκουμε την ισχυρά γ -κλιμακωτή μορφή του:

$$A = \begin{pmatrix} 2 & 3 & -1 \\ 1 & 2 & 2 \\ 1 & 1 & -3 \end{pmatrix} \xrightarrow{\Gamma_1 \leftrightarrow \Gamma_3} \begin{pmatrix} 1 & 1 & -3 \\ 1 & 2 & 2 \\ 2 & 3 & -1 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_3 \rightarrow \Gamma_3 - 2\Gamma_1]{\Gamma_2 \rightarrow \Gamma_2 - \Gamma_1} \begin{pmatrix} 1 & 1 & -3 \\ 0 & 1 & 5 \\ 0 & 1 & 5 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_1 \rightarrow \Gamma_1 - \Gamma_2]{\Gamma_3 \rightarrow \Gamma_3 - \Gamma_2} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -8 \\ 0 & 1 & 5 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} = \Gamma(A)$$

Γνωρίζουμε τότε ότι, θέτοντας $\vec{y}'_1 = (1, 0, -8)$ και $\vec{y}'_2 = (0, 1, 5)$, θα έχουμε:

$$\mathcal{U} = \langle \vec{y}'_1, \vec{y}'_2 \rangle$$

Αν $\lambda_1 \vec{y}'_1 + \lambda_2 \vec{y}'_2 = \vec{0}$, τότε

$$\begin{aligned} \lambda_1 \vec{y}'_1 + \lambda_2 \vec{y}'_2 = \vec{0} &\implies \lambda_1(1, 0, -8) + \lambda_2(0, 1, 5) = (0, 0, 0) \implies \\ &\implies (\lambda_1, \lambda_2, -8\lambda_1 + 5\lambda_2) = (0, 0, 0) \implies \lambda_1 = \lambda_2 = 0 \end{aligned}$$

Άρα το σύνολο $\mathcal{C} = \{\vec{y}'_1, \vec{y}'_2\}$ είναι μια βάση του $\mathcal{U}$ και επομένως

$$\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} = 2$$

(3) Επειδή το σύνολο $\mathcal{B}$, ως βάση του $\mathcal{V}$ είναι σύνολο γεννητόρων του $\mathcal{V}$ και το σύνολο $\mathcal{C}$, ως βάση του $\mathcal{U}$ είναι σύνολο γεννητόρων του $\mathcal{U}$, έπεται ότι το σύνολο $\mathcal{B} \cup \mathcal{C}$ είναι σύνολο γεννητόρων του $\mathcal{V} + \mathcal{U}$:

$$\mathcal{V} + \mathcal{U} = \langle \mathcal{B} \cup \mathcal{C} \rangle$$

Για να προσδιορίσουμε ένα οικονομικότερο σύνολο γεννητόρων του $\mathcal{V} + \mathcal{U}$ εργαζόμαστε ως εξής:

Θεωρούμε τον πίνακα

$$C = \begin{pmatrix} 1 & 0 & -3 \\ 0 & 1 & 2 \\ 1 & 0 & -8 \\ 0 & 1 & 5 \end{pmatrix}$$

του οποίου οι γραμμές αποτελούνται από τις συνιστώσες των διανυσμάτων του συνόλου $\mathcal{B} \cup \mathcal{C} = \{\vec{x}'_1, \vec{x}'_2, \vec{y}'_1, \vec{y}'_2\}$, και βρίσκουμε την ισχυρά γ -κλιμακωτή μορφή του:

$$\begin{aligned} C &= \begin{pmatrix} 1 & 0 & -3 \\ 0 & 1 & 2 \\ 1 & 0 & -8 \\ 0 & 1 & 5 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_4 \rightarrow \Gamma_4 - \Gamma_2]{\Gamma_3 \rightarrow \Gamma_3 - \Gamma_1} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -3 \\ 0 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & -5 \\ 0 & 0 & 3 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_4 \rightarrow \frac{1}{3}\Gamma_4]{\Gamma_3 \rightarrow -\frac{1}{5}\Gamma_3} \\ &= \begin{pmatrix} 1 & 0 & -3 \\ 0 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_4 \rightarrow \Gamma_4 - \Gamma_3]{\Gamma_1 \rightarrow \Gamma_1 + 3\Gamma_3, \Gamma_2 \rightarrow \Gamma_2 - 2\Gamma_3} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} = \Gamma(A) \end{aligned}$$

Γνωρίζουμε τότε ότι θέτοντας $\vec{e}_1 = (1, 0, 0)$, $\vec{e}_2 = (0, 1, 0)$, $\vec{e}_3 = (0, 0, 1)$, αποκτούμε ένα σύνολο γεννητόρων $\{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \vec{e}_3\}$ του $\mathcal{V} + \mathcal{W}$, το οποίο είναι προφανώς μια βάση του $\mathcal{V} + \mathcal{U}$. Επειδή προφανώς $\langle \vec{e}_1, \vec{e}_2, \vec{e}_3 \rangle = \mathbb{R}^3$, έπεται ότι:

$$\mathcal{V} + \mathcal{W} = \langle \vec{e}_1, \vec{e}_2, \vec{e}_3 \rangle = \mathbb{R}^3 \quad \text{και} \quad \dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} + \mathcal{U}) = 3$$

(4) *Επειδή*

$$\dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} + \mathcal{U}) + \dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = \dim_{\mathbb{R}}\mathcal{V} + \dim_{\mathbb{R}}\mathcal{U}$$

έπεται ότι

$$3 + \dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = 2 + 2 \implies \dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = 1$$

Θα προσδιορίσουμε μια βάση του $\mathcal{V} \cap \mathcal{U}$. Έστω $(x, y, z) \in \mathcal{V} \cap \mathcal{U}$. Τότε

$$\begin{aligned} (x, y, z) \in \mathcal{V} \cap \mathcal{U} &\implies \begin{cases} (x, y, z) \in \mathcal{V} \\ (x, y, z) \in \mathcal{U} \end{cases} \implies \begin{cases} (x, y, z) \in \langle \vec{x}'_1, \vec{x}'_2 \rangle \\ (x, y, z) \in \langle \vec{y}'_1, \vec{y}'_2 \rangle \end{cases} \implies \\ \implies \begin{cases} (x, y, z) \in \langle (1, 0, -3), (0, 1, 2) \rangle \\ (x, y, z) \in \langle (1, 0, -8), (0, 1, 5) \rangle \end{cases} &\implies \begin{cases} \exists \lambda_1, \lambda_2 \in \mathbb{R} : (x, y, z) = \lambda_1(1, 0, -3) + \lambda_2(0, 1, 2) \\ \exists \kappa_1, \kappa_2 \in \mathbb{R} : (x, y, z) = \kappa_1(1, 0, -8) + \kappa_2(0, 1, 5) \end{cases} \\ \implies \begin{cases} (x, y, z) = (\lambda_1, \lambda_2, -3\lambda_1 + 2\lambda_2) \\ (x, y, z) = (\kappa_1, \kappa_2, -8\kappa_1 + 5\kappa_2) \end{cases} &\implies \begin{cases} x = \lambda_1 = \kappa_1 \text{ \& } y = \lambda_2 = \kappa_2 \\ z = -3\lambda_1 + 2\lambda_2 = -8\kappa_1 + 5\kappa_2 \end{cases} \implies \end{aligned}$$

$$\implies z = -3x + 2y = -8x + 5y \implies 5x - 3y = 0 \implies y = \frac{5}{3}x \text{ και τότε } z = -3x + 2y = -3x + 2\frac{5}{3}x = \frac{1}{3}x$$

Άρα θα έχουμε:

$$y = \frac{5}{3}x \text{ και } z = \frac{1}{3}x, \text{ δηλαδή: } (x, y, z) = \left(x, \frac{5}{3}x, \frac{1}{3}x\right) = x \left(1, \frac{5}{3}, \frac{1}{3}\right)$$

Επομένως καταλήγουμε ότι

$$\mathcal{V} \cap \mathcal{U} = \left\{ x \left(1, \frac{5}{3}, \frac{1}{3}\right) \in \mathbb{R}^3 \mid x \in \mathbb{R} \right\} = \{ \kappa(3, 5, 1) \in \mathbb{R}^3 \mid \kappa \in \mathbb{R} \} = \langle (3, 5, 1) \rangle$$

*Το διάνυσμα $(3, 5, 1)$ είναι, ως μη-μηδενικό, γραμμικά ανεξάρτητο και άρα αποτελεί βάση του υπόχωρου $\mathcal{V} \cap \mathcal{U}$.***Άσκηση 5.** *Θεωρούμε τα ακόλουθα διανύσματα του $\mathbb{R}^4$:*

$$\vec{x}_1 = (1, 1, 0, 0), \quad \vec{x}_2 = (0, 1, 1, 0), \quad \vec{x}_3 = (0, 0, 1, 1)$$

$$\vec{y}_1 = (1, 0, 1, 0), \quad \vec{y}_2 = (0, 2, 1, 1), \quad \vec{y}_3 = (1, 2, 1, 2)$$

Αν

$$\mathcal{V} = \langle \vec{x}_1, \vec{x}_2, \vec{x}_3 \rangle \text{ και } \mathcal{U} = \langle \vec{y}_1, \vec{y}_2, \vec{y}_3 \rangle$$

*να βρεθούν βάσεις και η διάσταση των υπόχωρων $\mathcal{V}$, $\mathcal{U}$, $\mathcal{V} + \mathcal{U}$ και $\mathcal{V} \cap \mathcal{U}$.***Λύση.** (1) *Θεωρούμε τον πίνακα*

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \end{pmatrix}$$

του οποίου οι γραμμές αποτελούνται από τις συνιστώσες των διανυσμάτων $\vec{x}_1, \vec{x}_2, \vec{x}_3$, και βρίσκουμε την ισχυρά γ -κλιμακωτή μορφή του:

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_2 \rightarrow \Gamma_2 - \Gamma_3]{\Gamma_1 \rightarrow \Gamma_1 - \Gamma_2} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \end{pmatrix} \xrightarrow{\Gamma_1 \rightarrow \Gamma_1 + \Gamma_3} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \end{pmatrix} = \Gamma(A)$$

Γνωρίζουμε τότε ότι, θέτοντας $\vec{x}'_1 = (1, 0, 0, 1)$, $\vec{x}'_2 = (0, 1, 0, -1)$, $\vec{x}'_3 = (0, 0, 1, 1)$ και θα έχουμε:

$$\mathcal{V} = \langle \vec{x}'_1, \vec{x}'_2, \vec{x}'_3 \rangle$$

Αν $\lambda_1 \vec{x}'_1 + \lambda_2 \vec{x}'_2 = \vec{0} + \lambda_3 \vec{x}'_3 = \vec{0}$, τότε

$$\begin{aligned} \lambda_1 \vec{x}'_1 + \lambda_2 \vec{x}'_2 &= \vec{0} + \lambda_3 \vec{x}'_3 \implies \lambda_1(1, 0, 0, 1) + \lambda_2(0, 1, 0, -1) + \lambda_3(0, 0, 1, 1) = (0, 0, 0, 0) \implies \\ \implies (\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3, \lambda_1 - \lambda_2 + \lambda_3) &= (0, 0, 0, 0) \implies \lambda_1 = \lambda_2 = \lambda_3 = 0 \end{aligned}$$

Άρα το σύνολο $\mathcal{B} = \{\vec{x}'_1, \vec{x}'_2, \vec{x}'_3\}$ είναι μια βάση του $\mathcal{V}$ και επομένως

$$\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = 3$$

(2) Θεωρούμε τον πίνακα

$$B = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 2 & 1 & 1 \\ 1 & 2 & 1 & 2 \end{pmatrix}$$

του οποίου οι γραμμές αποτελούνται από τις συνιστώσες των διανυσμάτων $\vec{y}'_1, \vec{y}'_2, \vec{y}'_3$, και βρίσκουμε την ισχυρά γ -κλιμακωτή μορφή του:

$$B = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 2 & 1 & 1 \\ 1 & 2 & 1 & 2 \end{pmatrix} \xrightarrow{\Gamma_3 \rightarrow \Gamma_3 - \Gamma_1} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 2 & 1 & 1 \\ 0 & 2 & 0 & 2 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_3 \rightarrow \frac{1}{2}\Gamma_3]{\Gamma_2 \rightarrow \Gamma_2 - \Gamma_3} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & -1 \\ 0 & 1 & 0 & 1 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_2 \leftrightarrow \Gamma_3]{\Gamma_1 \rightarrow \Gamma_1 - \Gamma_2} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & -1 \end{pmatrix} = \Gamma(B)$$

Γνωρίζουμε τότε ότι, θέτοντας $\vec{y}'_1 = (1, 0, 0, 1)$, $\vec{y}'_2 = (0, 1, 0, 1)$, και $\vec{y}'_3 = (0, 0, 1, -1)$ θα έχουμε:

$$\mathcal{U} = \langle \vec{y}'_1, \vec{y}'_2, \vec{y}'_3 \rangle$$

Αν $\lambda_1 \vec{y}'_1 + \lambda_2 \vec{y}'_2 + \lambda_3 \vec{y}'_3 = \vec{0}$, τότε

$$\begin{aligned} \lambda_1 \vec{y}'_1 + \lambda_2 \vec{y}'_2 + \lambda_3 \vec{y}'_3 = \vec{0} &\implies \lambda_1(1, 0, 0, 1) + \lambda_2(0, 1, 0, 1) + \lambda_3(0, 0, 1, -1) = (0, 0, 0, 0) \implies \\ &\implies (\lambda_1, \lambda_2, \lambda_1 + \lambda_2 - \lambda_3) = (0, 0, 0) \implies \lambda_1 = \lambda_2 = \lambda_3 = 0 \end{aligned}$$

Άρα το σύνολο $\mathcal{C} = \{\vec{y}'_1, \vec{y}'_2, \vec{y}'_3\}$ είναι μια βάση του $\mathcal{U}$ και επομένως

$$\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} = 3$$

(3) Επειδή το σύνολο $\mathcal{B}$, ως βάση του $\mathcal{V}$ είναι σύνολο γεννητόρων του $\mathcal{V}$ και το σύνολο $\mathcal{C}$, ως βάση του $\mathcal{U}$ είναι σύνολο γεννητόρων του $\mathcal{U}$, έπεται ότι το σύνολο $\mathcal{B} \cup \mathcal{C}$ είναι σύνολο γεννητόρων του $\mathcal{V} + \mathcal{U}$:

$$\mathcal{V} + \mathcal{U} = \langle \mathcal{B} \cup \mathcal{C} \rangle$$

Για να προσδιορίσουμε ένα οικονομικότερο σύνολο γεννητόρων του $\mathcal{V} + \mathcal{U}$ εργαζόμαστε ως εξής:

Θεωρούμε τον πίνακα

$$C = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & -1 \end{pmatrix}$$

του οποίου οι γραμμές αποτελούνται από τις συνιστώσες των διανυσμάτων του συνόλου $\mathcal{B} \cup \mathcal{C} = \{\vec{x}'_1, \vec{x}'_2, \vec{x}'_3, \vec{y}'_1, \vec{y}'_2, \vec{y}'_3\}$, και βρίσκουμε την ισχυρά γ -κλιμακωτή μορφή του:

$$\begin{aligned} C &= \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & -1 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_5 \rightarrow \Gamma_5 - \Gamma_2, \Gamma_6 \rightarrow \Gamma_6 - \Gamma_3]{\Gamma_4 \rightarrow \Gamma_4 - \Gamma_1} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 2 \\ 0 & 0 & 0 & -2 \end{pmatrix} \xrightarrow{\Gamma_4 \leftrightarrow \Gamma_6} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & -2 \\ 0 & 0 & 0 & 2 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \\ &\xrightarrow[\Gamma_5 \rightarrow \Gamma_5 + \Gamma_4]{\Gamma_4 \rightarrow -\frac{1}{2}\Gamma_4} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & -1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \xrightarrow[\Gamma_2 \rightarrow \Gamma_2 + \Gamma_4, \Gamma_3 \rightarrow \Gamma_3 - \Gamma_4]{\Gamma_1 \rightarrow \Gamma_1 - \Gamma_4} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} = \Gamma(A) \end{aligned}$$

Γνωρίζουμε τότε ότι θέτοντας $\vec{e}_1 = (1, 0, 0, 0)$, $\vec{e}_2 = (0, 1, 0, 0)$, $\vec{e}_3 = (0, 0, 1, 0)$, και $\vec{e}_4 = (0, 0, 0, 1)$, αποκτούμε ένα σύνολο γεννητόρων $\{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \vec{e}_3, \vec{e}_4\}$ του $\mathcal{V} + \mathcal{W}$, το οποίο είναι προφανώς μια βάση του $\mathcal{V} + \mathcal{U}$. Επειδή όμως έχουμε και $\langle \vec{e}_1, \vec{e}_2, \vec{e}_3, \vec{e}_4 \rangle = \mathbb{R}^4$, έπεται ότι:

$$\mathcal{V} + \mathcal{W} = \langle \vec{e}_1, \vec{e}_2, \vec{e}_3, \vec{e}_4 \rangle = \mathbb{R}^4 \quad \text{και} \quad \dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} + \mathcal{U}) = 4$$

(4) Επειδή

$$\dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} + \mathcal{U}) + \dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = \dim_{\mathbb{R}}\mathcal{V} + \dim_{\mathbb{R}}\mathcal{U}$$

έπεται ότι

$$4 + \dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = 3 + 3 \implies \dim_{\mathbb{R}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{U}) = 2$$

Θα προσδιορίσουμε μια βάση του $\mathcal{V} \cap \mathcal{U}$. Έστω $(x, y, z, w) \in \mathcal{V} \cap \mathcal{U}$. Τότε

$$(x, y, z, w) \in \mathcal{V} \cap \mathcal{U} \implies \begin{cases} (x, y, z, w) \in \mathcal{V} \\ (x, y, z, w) \in \mathcal{U} \end{cases} \implies \begin{cases} (x, y, z, w) \in \langle \vec{x}'_1, \vec{x}'_2, \vec{x}'_3 \rangle \\ (x, y, z, w) \in \langle \vec{y}'_1, \vec{y}'_2, \vec{y}'_3 \rangle \end{cases} \implies$$

$$\implies \begin{cases} (x, y, z, w) \in \langle (1, 0, 0, 1), (0, 1, 0, -1), (0, 0, 1, 1) \rangle \\ (x, y, z, w) \in \langle (1, 0, 0, 1), (0, 1, 0, 1), (0, 0, 1, -1) \rangle \end{cases} \implies$$

$$\implies \begin{cases} \exists \lambda_1, \lambda_2, \lambda_3 \in \mathbb{R} : (x, y, z, w) = \lambda_1(1, 0, 0, 1) + \lambda_2(0, 1, 0, 1) + \lambda_3(0, 0, 1, 1) \\ \exists \kappa_1, \kappa_2, \kappa_3 \in \mathbb{R} : (x, y, z, w) = \kappa_1(1, 0, 0, 1) + \kappa_2(0, 1, 0, 1) + \kappa_3(0, 0, 1, -1) \end{cases} \implies$$

$$\implies \begin{cases} (x, y, z, w) = (\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3, \lambda_1 - \lambda_2 + \lambda_3) \\ (x, y, z, w) = (\kappa_1, \kappa_2, \kappa_3, \kappa_1 + \kappa_2 - \kappa_3) \end{cases} \implies \begin{cases} x = \lambda_1 = \kappa_1 \quad \& \quad y = \lambda_2 = \kappa_2 \quad \& \quad z = \lambda_3 = \kappa_3 \\ w = \lambda_1 - \lambda_2 + \lambda_3 = \kappa_1 + \kappa_2 - \kappa_3 \end{cases} \implies$$

$$\implies w = x - y + z = x + y - z \implies y = z \quad \text{και τότε} \quad w = x$$

Άρα θα έχουμε:

$$(x, y, z, w) \in \mathcal{V} \cap \mathcal{U} \iff w = x \quad \& \quad y = z$$

Επομένως καταλήγουμε ότι

$$\begin{aligned} \mathcal{V} \cap \mathcal{U} &= \{(x, y, z, w) \in \mathbb{R}^4 \mid x = w \quad \& \quad y = z \in \mathbb{R}\} = \{(x, y, y, x) \in \mathbb{R}^3 \mid x, y \in \mathbb{R}\} = \\ &= \{(x, 0, 0, x) + (0, y, y, 0) \in \mathbb{R}^3 \mid x, y \in \mathbb{R}\} = \{x(1, 0, 0, 1) + y(0, 1, 1, 0) \in \mathbb{R}^3 \mid x, y \in \mathbb{R}\} \end{aligned}$$

Επομένως θα έχουμε:

$$\mathcal{V} \cap \mathcal{U} = \langle (1, 0, 0, 1), (0, 1, 1, 0) \rangle$$

και επειδή τα διανύσματα $(1, 0, 0, 1)$, $(0, 1, 1, 0)$ $(3, 5, 1)$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα, έπεται ότι το σύνολο $\{(1, 0, 0, 1), (0, 1, 1, 0)\}$ αποτελεί βάση του υπόχωρου $\mathcal{V} \cap \mathcal{U}$.

Ένας τετραγωνικός πίνακας $n \times n$ πίνακας

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix}$$

καλείται **μαγικός** αν και μόνον αν το άθροισμα:

- (1) $\forall i = 1, 2, \dots, n$, το άθροισμα των στοιχείων της i -γραμμής: $a_{i1} + a_{i2} + \cdots + a_{in}$
- (2) $\forall j = 1, 2, \dots, n$, το άθροισμα των στοιχείων της j -στήλης: $a_{1j} + a_{2j} + \cdots + a_{nj}$
- (3) των στοιχείων της κύριας διαγωνίου: $a_{11} + a_{22} + \cdots + a_{nn}$
- (4) των στοιχείων της δευτερεύουσας διαγωνίου: $a_{1n} + a_{2n-1} + \cdots + a_{n1}$

είναι ίσο με τον ίδιο αριθμό $S \in \mathbb{K}$, ο οποίος καλείται ο **μαγικός αριθμός** του A .

Για παράδειγμα οι πίνακες

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} 2 & 7 & 6 \\ 9 & 5 & 1 \\ 4 & 3 & 8 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} 16 & 3 & 2 & 13 \\ 5 & 10 & 11 & 8 \\ 9 & 6 & 7 & 12 \\ 4 & 15 & 14 & 1 \end{pmatrix}$$

είναι μαγικοί με μαγικούς αριθμούς 2, 15 και 34 αντίστοιχα.

Συμβολίζουμε με $M\mathbb{P}(n)$ το σύνολο όλων των $n \times n$ μαγικών πινάκων.

Άσκηση 6. Να δείχθει ότι το σύνολο $M\mathbb{P}(n)$ είναι ένας υπόχωρος του $M_n(\mathbb{K})$. Να βρεθούν βάσεις των υπόχωρων $M\mathbb{P}(2)$ και $M\mathbb{P}(3)$.

Λύση. Προφανώς ο μηδενικός πίνακας είναι μαγικός με μαγικό αριθμό ίσο με 0. Αν A και B είναι μαγικοί πίνακες με μαγικούς αριθμούς S και T , τότε προφανώς ο πίνακας $A+B$ είναι μαγικός με μαγικό αριθμό $S+T$. Τέλος αν ο πίνακας A είναι μαγικός με μαγικό αριθμό S και $\lambda \in \mathbb{K}$, τότε προφανώς ο πίνακας λA είναι μαγικός με μαγικό αριθμό λS . Άρα το υποσύνολο $M\mathbb{P}(n)$ είναι ένας υπόχωρος του $M_n(\mathbb{K})$.

(1) Έστω $A = \begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix}$ ένας μαγικός 2×2 πίνακας με μαγικό αριθμό S . Τότε:

$$a + b = c + d = a + c = b + d = a + d = b + c = S$$

Από τις παραπάνω σχέσεις έπεται άμεσα ότι $a = b = c = d$ και άρα $A = \begin{pmatrix} a & a \\ a & a \end{pmatrix} = a \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}$.

Προφανώς τότε $S = 2a$. Τα παραπάνω δείχνουν ότι:

$$M\mathbb{P}(2) = \left\{ a \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix} \in M_2(\mathbb{K}) \mid a \in \mathbb{K} \right\} = \left\langle \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix} \right\rangle$$

Επομένως το μονοσύνολο $\left\{ \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix} \right\}$ είναι μια βάση του $M\mathbb{P}(2)$ και άρα $\dim_{\mathbb{K}} M\mathbb{P}(2) = 1$.

(2) Έστω $A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{pmatrix}$ ένας μαγικός 3×3 πίνακας με μαγικό αριθμό S . Τότε:

$$\begin{aligned} a_{11} + a_{12} + a_{13} &= a_{21} + a_{22} + a_{23} = a_{31} + a_{32} + a_{33} = \\ &= a_{11} + a_{21} + a_{31} = a_{12} + a_{22} + a_{32} = a_{13} + a_{23} + a_{33} = \\ &= a_{11} + a_{22} + a_{33} = a_{13} + a_{22} + a_{31} = S \end{aligned}$$

Θέτοντας:

$$x = a_{11} \quad \text{και} \quad y = a_{13} \quad \text{και} \quad z = a_{21}$$

θα έχουμε:

$$\begin{aligned} a_{31} &= S - x - z \quad \text{και} \quad a_{12} = S - x - y \implies a_{22} = S - y - (S - x - z) = x - y + z \\ a_{32} &= S - (S - x - y) - (x - y + z) = 2y - z \quad \text{και} \quad a_{23} = S - x + y - 2z \quad \text{και} \quad a_{33} = x - 2y + 2z \\ a_{23} &= S - x + y - 2z \end{aligned}$$

Επειδή $S = a_{11} + a_{22} + a_{33}$, από τις παραπάνω σχέσεις έπεται ότι:

$$S = a_{11} + a_{22} + a_{33} = x + x - y + z + x - 2y + 2z = 3x - 3y + 3z \implies S = 3(x - y + z)$$

και τότε βλέπουμε ότι:

$$A = \begin{pmatrix} x & 2x - 4y + 3z & y \\ z & x - y + z & 2x - 2y + z \\ 2x - 3y + 2z & 2y - z & x - 2y + 2z \end{pmatrix} =$$

$$\begin{aligned}
&= \begin{pmatrix} x & 2x & 0 \\ 0 & x & 2x \\ 2x & 0 & x \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 & -4y & y \\ 0 & -y & -2y \\ -3y & 2y & -2y \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 0 & 3z & 0 \\ z & z & z \\ 2z & -z & 2z \end{pmatrix} = \\
&= x \begin{pmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 0 & 1 & 2 \\ 2 & 0 & 1 \end{pmatrix} + y \begin{pmatrix} 0 & -4 & 1 \\ 0 & -1 & -2 \\ -3 & 2 & -2 \end{pmatrix} + z \begin{pmatrix} 0 & 3 & 0 \\ 1 & 1 & 1 \\ 2 & -1 & 2 \end{pmatrix}
\end{aligned}$$

Επομένως:

$$\text{ΜΠ}(3) = \left\langle \begin{pmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 0 & 1 & 2 \\ 2 & 0 & 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & -4 & 1 \\ 0 & -1 & -2 \\ -3 & 2 & -2 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 3 & 0 \\ 1 & 1 & 1 \\ 2 & -1 & 2 \end{pmatrix} \right\rangle$$

Οι μαγικοί πίνακες

$$K = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 0 & 1 & 2 \\ 2 & 0 & 1 \end{pmatrix}, \quad L = \begin{pmatrix} 0 & -4 & 1 \\ 0 & -1 & -2 \\ -3 & 2 & -2 \end{pmatrix}, \quad M = \begin{pmatrix} 0 & 3 & 0 \\ 1 & 1 & 1 \\ 2 & -1 & 2 \end{pmatrix}$$

με μαγικούς αριθμούς 3, -3 και 3 είναι γραμμικά ανεξάρτητοι, διότι:

$$\begin{aligned}
\lambda_1 K + \lambda_2 L + \lambda_3 M = 0 &\implies \begin{pmatrix} \lambda_1 & 2\lambda_1 - 4\lambda_2 + 3\lambda_3 & \lambda_2 \\ \lambda_3 & \lambda_1 - \lambda_2 + \lambda_3 & 2\lambda_1 - 2\lambda_2 + \lambda_3 \\ 2\lambda_1 - 3\lambda_2 + 2\lambda_3 & 2\lambda_2 - \lambda_3 & \lambda_1 - 2\lambda_2 + 2\lambda_3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \implies \\
&\implies \lambda_1 = \lambda_2 = \lambda_3 = 0
\end{aligned}$$

Επομένως το σύνολο $\{K, L, M\}$ είναι μια βάση του $\text{ΜΠ}(3)$ και άρα:

$$\dim_{\mathbb{K}} \text{ΜΠ}(3) = 3$$

Άσκηση 7. Έστω $A = (a_{ij}) \in M_{m \times n}(\mathbb{K})$ και

$$(\Sigma) \quad AX = 0$$

το αντίστοιχο ομογενές γραμμικό σύστημα m εξισώσεων με n αγνώστους. Αν $m < n$ ναδειχθεί ότι το (Σ) έχει τουλάχιστον μια μη μηδενική λύση, και επομένως έχει άπειρες λύσεις.

Λύση. Θεωρούμε τις στήλες

$$\Sigma_1(A) = \begin{pmatrix} a_{11} \\ a_{21} \\ \vdots \\ a_{m1} \end{pmatrix}, \quad \Sigma_2(A) = \begin{pmatrix} a_{12} \\ a_{22} \\ \vdots \\ a_{m2} \end{pmatrix}, \dots, \quad \Sigma_n(A) = \begin{pmatrix} a_{1n} \\ a_{2n} \\ \vdots \\ a_{mn} \end{pmatrix}$$

του πίνακα A ως διανύσματα του χώρου $\mathbb{K}_m$ των στηλών με m στοιχεία. Επειδή $\dim_{\mathbb{K}} \mathbb{K}_m = m$, τα $n > m$ το πλήθος διανύσματα $\Sigma_1(A), \dots, \Sigma_n(A)$ είναι γραμμικά εξαρτημένα. Επομένως υπάρχουν στοιχεία $x_1, x_2, \dots, x_n \in \mathbb{K}$, όπου $(x_1, x_2, \dots, x_n) \neq (0, 0, \dots, 0)$, έτσι ώστε:

$$x_1 \Sigma_1(A) + x_2 \Sigma_2(A) + \dots + x_n \Sigma_n(A) = 0$$

όπου $0 \in \mathbb{K}_m$ είναι η μηδενική στήλη. Τότε θα έχουμε:

$$\begin{pmatrix} a_{11}x_1 \\ a_{21}x_1 \\ \vdots \\ a_{m1}x_1 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} a_{12}x_2 \\ a_{22}x_2 \\ \vdots \\ a_{m2}x_2 \end{pmatrix} + \dots + \begin{pmatrix} a_{1n}x_n \\ a_{2n}x_n \\ \vdots \\ a_{mn}x_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ \vdots \\ 0 \end{pmatrix} \implies \begin{pmatrix} a_{11}x_1 & a_{12}x_2 & \dots & a_{1n}x_n \\ a_{21}x_1 & a_{22}x_2 & \dots & a_{2n}x_n \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1}x_1 & a_{m2}x_2 & \dots & a_{mn}x_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ \vdots \\ 0 \end{pmatrix}$$

Η παραπάνω σχέση είναι προφανώς ισοδύναμη με την

$$\begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ \vdots \\ 0 \end{pmatrix}$$

δηλαδή $AX = 0$ και η μη-μηδενική στήλη $X = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix}$ αποτελεί μια μη-μηδενική λύση του (Σ) .

Γνωρίζουμε ότι το σύνολο λύσεων

$$\Lambda(\Sigma) = \{X \in \mathbb{K}_n \mid AX = 0\}$$

του (Σ) είναι ένας υπόχωρος του $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathbb{K}_n$. Επειδή το (Σ) έχει μια μη-μηδενική λύση, έπεται ότι ο υπόχωρος $\Lambda(\Sigma)$ δεν είναι ο μηδενικός υπόχωρος, και άρα $\dim_{\mathbb{K}} \Lambda(\Sigma) \geq 1$. Τότε το πλήθος των στοιχείων του $\Lambda(\Sigma)$ είναι άπειρο: για παράδειγμα αν $0 \neq X \in \Lambda(\Sigma)$, τότε $\lambda X \in \Lambda(\Sigma)$, $\forall \lambda \in \mathbb{K}$. Επειδή το πλήθος των στοιχείων του $\mathbb{K} \in \{\mathbb{Q}, \mathbb{R}, \mathbb{C}\}$ είναι άπειρο, έπεται ότι το πλήθος των στοιχείων του $\Lambda(\Sigma)$ είναι άπειρο.

Άσκηση 8. Έστω $A \in M_n(\mathbb{K})$ ένας $n \times n$ πίνακας με στοιχεία από ένα σώμα $\mathbb{K}$. Να δειχθεί ότι για κάθε θετικό ακέραιο k με $k \geq n^2$, υπάρχουν στοιχεία $\lambda_0, \lambda_1, \dots, \lambda_k \in \mathbb{K}$, όχι όλα ίσα με μηδέν, έτσι ώστε:

$$\lambda_0 I_n + \lambda_1 A + \lambda_2 A^2 + \dots + \lambda_k A^k = 0$$

Λύση. Γνωρίζουμε¹ ότι ο $\mathbb{K}$ -διανυσματικός χώρος $M_n(\mathbb{K})$ έχει διάσταση $\dim_{\mathbb{K}} M_n(\mathbb{K}) = n^2$. Επομένως κάθε σύνολο διανυσμάτων του με περισσότερα από n^2 στοιχεία είναι γραμμικά εξαρτημένο. Θεωρούμε το σύνολο

$$\mathcal{A} = \{I_n, A, A^2, \dots, A^k\}$$

- (1) Υποθέτουμε ότι το σύνολο $\mathcal{A}$ έχει λιγότερα από $k + 1$ στοιχεία. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι όλα τα στοιχεία του συνόλου $\mathcal{A}$ διαφορετικά. Επομένως υπάρχουν ακέραιοι μ, ν , όπου $0 \leq \nu < \mu \leq k$ έτσι ώστε $A^\nu = A^\mu$. Τότε όμως το σύνολο $\mathcal{A}$ είναι γραμμικά εξαρτημένο διότι θα έχουμε μια σχέση γραμμικής εξάρτησης των στοιχείων του της μορφής $0I_n + 0A + 0A^2 + \dots + A^\nu + \dots - A^\mu + \dots + 0A^k = 0$.
- (2) Αν το σύνολο $\mathcal{A}$ έχει ακριβώς $k + 1$ στοιχεία, δηλαδή όλα τα στοιχεία του είναι ανά δύο διαφορετικά, τότε επειδή το πλήθος τους είναι $k + 1 > n^2$, έπεται ότι το σύνολο $\mathcal{A}$ είναι γραμμικά εξαρτημένο.

Άρα σε κάθε περίπτωση το σύνολο $\mathcal{A}$ είναι γραμμικά εξαρτημένο, και αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν στοιχεία $\lambda_0, \lambda_1, \dots, \lambda_k \in \mathbb{K}$, όχι όλα ίσα με μηδέν, έτσι ώστε:

$$\lambda_0 I_n + \lambda_1 A + \lambda_2 A^2 + \dots + \lambda_k A^k = 0$$

Άσκηση 9. Θεωρούμε τον $\mathbb{R}$ -διανυσματικό χώρο $\mathbb{R}_n[x]$ των πολυωνύμων με βαθμό το πολύ n υπεράνω του $\mathbb{R}$, και έστω $\rho_1, \rho_2, \dots, \rho_n$ ανά δύο διαφορετικοί πραγματικοί αριθμοί. Αν $1 \leq k \leq n$, θεωρούμε το σύνολο:

$$\mathcal{V}_k = \{P(x) \in \mathbb{R}_n[x] \mid P(\rho_1) = P(\rho_2) = \dots = P(\rho_k) = 0\}$$

- (1) Να δειχθεί ότι το υποσύνολο $\mathcal{V}_k$ είναι υπόχωρος του $\mathbb{R}_n[x]$.
- (2) Να βρεθεί μια βάση και η διάσταση του $\mathcal{V}_k$.
- (3) Να συμπληρωθεί η βάση του $\mathcal{V}_k$ που βρέθηκε στο (2) σε μια βάση του $\mathbb{R}_n[x]$.

Λύση. Θεωρούμε το πολυώνυμο

$$\Pi(x) = (x - \rho_1)(x - \rho_2) \cdots (x - \rho_k) \in \mathbb{R}_n[x]$$

και έστω το ακόλουθο σύνολο πολυωνύμων

$$\mathcal{B}_k = \{\Pi(x), x\Pi(x), x^2\Pi(x), \dots, x^{n-k}\Pi(x)\}$$

¹Το σύνολο πινάκων $\{E_{ij} \in M_n(\mathbb{K}) \mid 1 \leq i, j \leq n\}$, όπου ο πίνακας E_{ij} έχει τη μονάδα στην (i, j) -θέση και παντού αλλού μηδέν, είναι μια βάση του $M_n(\mathbb{K})$.

Προφανώς $\deg \Pi(x) = k$, και επομένως:

$$\deg x^m \Pi(x) = k + m, \quad 0 \leq m \leq n - k + 1$$

Επειδή τα πολυώνυμα του συνόλου $\mathcal{B}_k$ έχουν ανά δύο διαφορετικό βαθμό, έπεται ότι το σύνολο $\mathcal{B}_k$ είναι γραμμικά ανεξάρτητο. Αναλυτικά: έστω $a_0, a_1, \dots, a_{n-k} \in \mathbb{K}$, έτσι ώστε:

$$a_0 \Pi(x) + a_1 x \Pi(x) + a_2 x^2 \Pi(x) + \dots + a_{n-k} x^{n-k} \Pi(x) = 0$$

Επειδή $\deg \Pi(x) = k$, $\deg x \Pi(x) = k + 1$, $\deg x^2 \Pi(x) = k + 2$, $\dots$, $\deg x^{n-k} \Pi(x) = n$, ο συντελεστής a_{n-k} του x^n στο πολυώνυμο του πρώτου μέλους είναι ίσος με μηδέν, και άρα η παραπάνω σχέση γράφεται:

$$a_0 \Pi(x) + a_1 x \Pi(x) + a_2 x^2 \Pi(x) + \dots + a_{n-k-1} x^{n-k-1} \Pi(x) = 0$$

ο συντελεστής a_{n-k-1} του x^{n-1} στο πολυώνυμο του πρώτου μέλους είναι ίσος με μηδέν, και άρα η παραπάνω σχέση γράφεται:

$$a_0 \Pi(x) + a_1 x \Pi(x) + a_2 x^2 \Pi(x) + \dots + a_{n-k-2} x^{n-k-2} \Pi(x) = 0$$

Συνεχίζοντας και' αυτόν τον τρόπο, θα καταλήξουμε ότι $a_2 = a_3 = \dots = a_{n-k} = 0$ και θα έχουμε τη σχέση

$$a_0 \Pi(x) + a_1 x \Pi(x) = 0$$

Τότε ο συντελεστής a_1 του x^{k+1} στο πολυώνυμο του πρώτου μέλους είναι ίσος με μηδέν, και άρα η παραπάνω σχέση γράφεται:

$$a_0 \Pi(x) = 0$$

Τότε ο συντελεστής a_0 του x^k στο πολυώνυμο $\Pi(x)$ είναι ίσος με μηδέν. Επομένως

$$a_0 = a_1 = a_2 = \dots = a_{n-k} = 0$$

Έτσι το σύνολο $\mathcal{B}_k$ είναι γραμμικά ανεξάρτητο.

Έστω $P(x) \in \mathcal{V}_k$. Τότε $P(\rho_1) = P(\rho_2) = \dots = P(\rho_k) = 0$, και άρα οι ανά δύο διαφορετικοί πραγματικοί αριθμοί $\rho_1, \rho_2, \dots, \rho_k$ είναι ρίζες του $P(x)$. Τότε όπως γνωρίζουμε το πολυώνυμο $\Pi(x) = (x - \rho_1)(x - \rho_2) \dots (x - \rho_k)$ είναι διαιρέτης του $P(x)$, δηλαδή υπάρχει πολυώνυμο $A(x) \in \mathbb{R}[x]$ έτσι ώστε:

$$P(x) = A(x) \Pi(x)$$

Επειδή $P(x) \in \mathcal{V}_k$, έπεται ότι $\deg P(x) \leq n + 1$ και επομένως, επειδή $\deg P(x) = \deg A(x) + \deg \Pi(x)$, θα έχουμε:

$$0 \leq \deg A(x) \leq n - k$$

Με άλλα λόγια, $A(x) \in \mathbb{R}_{n-k}[x]$ και επομένως

$$A(x) = a_0 + a_1 x + a_2 x^2 + \dots + a_{n-k} x^{n-k}$$

Τότε

$$P(x) = A(x) \Pi(x) = a_0 \Pi(x) + a_1 x \Pi(x) + a_2 x^2 \Pi(x) + \dots + a_{n-k} x^{n-k} \Pi(x) \quad (*)$$

το πολυώνυμο στο δεύτερο μέλος της παραπάνω ισότητας ανήκει στον υπόχωρο

$$\langle \Pi(x), x \Pi(x), x^2 \Pi(x), \dots, x^{n-k} \Pi(x) \rangle$$

ο οποίος παράγεται από τα πολυώνυμα του συνόλου $\mathcal{B}_k$. Άρα $\mathcal{V}_k \subseteq \langle \Pi(x), x \Pi(x), x^2 \Pi(x), \dots, x^{n-k} \Pi(x) \rangle$.

Αντίστροφα, αν $P(x) \in \langle \Pi(x), x \Pi(x), x^2 \Pi(x), \dots, x^{n-k} \Pi(x) \rangle$, τότε $P(x) \in \mathbb{R}_n[x]$ και το $P(x)$ είναι της μορφής (*). Επειδή προφανώς τότε $\Pi(\rho_i) = 0$, $1 \leq i \leq k$, έπεται ότι $P(x) \in \mathcal{V}_k$. Άρα

$$\mathcal{V}_k = \langle \Pi(x), x \Pi(x), x^2 \Pi(x), \dots, x^{n-k} \Pi(x) \rangle$$

Επειδή το σύνολο $\mathcal{B}_k$ είναι γραμμικά ανεξάρτητο, έπεται ότι το σύνολο $\mathcal{B}_k$ είναι μια βάση του $\mathcal{V}_k$ και άρα:

$$\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V}_k = n - k + 1$$

Θεωρούμε το σύνολο $\mathcal{C} = \{1, x, x^2, \dots, x^{k-1}\}$. Τότε το σύνολο

$$\mathcal{C} \cup \mathcal{B}_k = \{1, x, x^2, \dots, x^{k-1}, \Pi(x), x \Pi(x), x^2 \Pi(x), \dots, x^{n-k} \Pi(x)\}$$

είναι ένα σύνολο $n + 1$ το πλήθος πολυωνύμων $P_i(x)$ με $\deg P_i(x) = i$, $0 \leq i \leq n$. Γνωρίζουμε τότε ότι το σύνολο $\mathcal{C} \cup \mathcal{B}_k$ είναι γραμμικά ανεξάρτητο και άρα είναι μια βάση του $\mathbb{R}_n[x]$ η οποία συμπληρώνει τη βάση $\mathcal{B}_k$ του $\mathcal{V}_k$.

Υπενθυμίζουμε ότι αν

$$\mathcal{B} = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n\}$$

$$\mathcal{C} = \{\vec{e}'_1, \vec{e}'_2, \dots, \vec{e}'_n\}$$

είναι δύο βάσεις του $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$, τότε γράφοντας τα διανύσματα της βάσης $\mathcal{C}$ ως γραμμικό συνδυασμό των διανυσμάτων της βάσης $\mathcal{B}$

$$\begin{aligned}\vec{e}'_1 &= a_{11}\vec{e}_1 + a_{21}\vec{e}_2 + \dots + a_{n1}\vec{e}_n \\ \vec{e}'_2 &= a_{12}\vec{e}_1 + a_{22}\vec{e}_2 + \dots + a_{n2}\vec{e}_n \\ &\vdots \\ \vec{e}'_n &= a_{1n}\vec{e}_1 + a_{2n}\vec{e}_2 + \dots + a_{nn}\vec{e}_n\end{aligned}$$

προκύπτει ο $n \times n$ πίνακας

$$M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{pmatrix}$$

ο οποίος καλείται ο **πίνακας μετάβασης από τη βάση $\mathcal{B}$ στη βάση $\mathcal{C}$** . Γνωρίζουμε από τη θεωρία ότι ο πίνακας $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}}$ είναι αντιστρέψιμος και

$$(M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}})^{-1} = M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}}$$

όπου ο $M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}}$ είναι ο πίνακας μετάβασης από τη βάση $\mathcal{C}$ στη βάση $\mathcal{B}$.

Έστω $\vec{x} \in \mathcal{E}$ ένα τυχόν διάνυσμα του $\mathcal{E}$ και έστω

$$\begin{aligned}\vec{x} &= x_1\vec{e}_1 + x_2\vec{e}_2 + \dots + x_n\vec{e}_n \\ \vec{x} &= x'_1\vec{e}'_1 + x'_2\vec{e}'_2 + \dots + x'_n\vec{e}'_n\end{aligned}$$

η μοναδική γραφή του $\vec{x}$ ως γραμμικός συνδυασμός των διανυσμάτων των βάσεων $\mathcal{B}$ και $\mathcal{C}$. Οι πίνακες-στήλες

$$X = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{pmatrix} \quad \text{και} \quad X' = \begin{pmatrix} x'_1 \\ x'_2 \\ \vdots \\ x'_n \end{pmatrix}$$

καλούνται οι *πίνακες των συνιστωσών* του $\vec{x}$ ως προς τις βάσεις $\mathcal{B}$ και $\mathcal{C}$ αντίστοιχα. Γνωρίζουμε από τη θεωρία ότι:

$$X = M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} \cdot X' \quad \text{και} \quad X' = M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}} \cdot X$$

Άσκηση 10. Θεωρούμε τις ακόλουθες βάσεις του $\mathbb{R}^3$

$$\begin{aligned}\mathcal{B} &= \{\vec{e}_1 = (1, 0, 0), \vec{e}_2 = (0, 1, 0), \vec{e}_3 = (0, 0, 1)\} \\ \mathcal{C} &= \{\vec{e}'_1 = (1, 1, 1), \vec{e}'_2 = (1, 1, 0), \vec{e}'_3 = (1, 0, 0)\}\end{aligned}$$

(1) Να βρεθούν οι πίνακες μετάβασης $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}}$ και $M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}}$.

(2) Να βρεθούν οι συνιστώσες του διανύσματος $\vec{x} = (4, -2, 3)$ ως προς τη βάση $\mathcal{C}$.

Λύση. (1) • Για να προσδιορίσουμε τον πίνακα μετάβασης $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}}$ εκφράζουμε τα διανύσματα της βάσης $\mathcal{C}$ ως γραμμικό συνδυασμό των διανυσμάτων της βάσης $\mathcal{B}$. Θα έχουμε:

$$\begin{aligned}\vec{e}'_1 &= (1, 1, 1) = (1, 0, 0) + (0, 1, 0) + (0, 0, 1) = \vec{e}_1 + \vec{e}_2 + \vec{e}_3 \\ \vec{e}'_2 &= (1, 1, 0) = (1, 0, 0) + (0, 1, 0) = \vec{e}_1 + \vec{e}_2 + 0\vec{e}_3 \\ \vec{e}'_3 &= (1, 0, 0) = (1, 0, 0) = \vec{e}_1 + 0\vec{e}_2 + 0\vec{e}_3\end{aligned}$$

Άρα:

$$M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

(2) Για να προσδιορίσουμε τον πίνακα μετάβασης $M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}}$ εκφράζουμε τα διανύσματα της βάσης $\mathcal{B}$ ως γραμμικό συνδυασμό των διανυσμάτων της βάσης $\mathcal{C}$. Θα έχουμε:

(α) Έστω

$$\begin{aligned} \vec{e}_1 = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 &\implies (1, 0, 0) = a(1, 1, 1) + b(1, 1, 0) + c(1, 0, 0) \implies (1, 0, 0) = (a + b + c, a + b, a) \\ &\implies \begin{cases} a + b + c = 1 \\ a + b = 0 \\ a = 0 \end{cases} \implies \begin{cases} c = 1 \\ b = 0 \\ a = 0 \end{cases} \end{aligned}$$

Επομένως:

$$\vec{e}_1 = 0\vec{e}_1 + 0\vec{e}_2 + \vec{e}_3$$

(β) Έστω

$$\begin{aligned} \vec{e}_2 = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 &\implies (0, 1, 0) = a(1, 1, 1) + b(1, 1, 0) + c(1, 0, 0) \implies (0, 1, 0) = (a + b + c, a + b, a) \\ &\implies \begin{cases} a + b + c = 0 \\ a + b = 1 \\ a = 0 \end{cases} \implies \begin{cases} c = -1 \\ b = 1 \\ a = 0 \end{cases} \end{aligned}$$

Επομένως:

$$\vec{e}_2 = 0\vec{e}_1 + \vec{e}_2 - \vec{e}_3$$

(γ) Έστω

$$\begin{aligned} \vec{e}_3 = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 &\implies (0, 0, 1) = a(1, 1, 1) + b(1, 1, 0) + c(1, 0, 0) \implies (0, 0, 1) = (a + b + c, a + b, a) \\ &\implies \begin{cases} a + b + c = 0 \\ a + b = 0 \\ a = 1 \end{cases} \implies \begin{cases} c = 0 \\ b = -1 \\ a = 1 \end{cases} \end{aligned}$$

Επομένως:

$$\vec{e}_3 = \vec{e}_1 - \vec{e}_2 + 0\vec{e}_3$$

Από τις παραπάνω σχέσεις έπεται ότι

$$M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & -1 \\ 1 & -1 & 0 \end{pmatrix}$$

(3) Προφανώς:

$$\vec{x} = (4, -2, 3) = 4(1, 0, 0) - 2(0, 1, 0) + 3(0, 0, 1) = 4\vec{e}_1 - 2\vec{e}_2 + 3\vec{e}_3$$

Επομένως:

$$X = \begin{pmatrix} 4 \\ -2 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Τότε:

$$X' = M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}} \cdot X = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & -1 \\ 1 & -1 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 4 \\ -2 \\ 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ -5 \\ 6 \end{pmatrix}$$

δηλαδή: $\vec{x} = 3\vec{e}_1 - 5\vec{e}_2 + 6\vec{e}_3$.

Άσκηση 11. Θεωρούμε τα ακόλουθα σύνολα διανυσμάτων του $\mathbb{R}^3$

$$\mathcal{B} = \{\vec{e}_1 = (1, 1, 1), \vec{e}_2 = (1, 1, 0), \vec{e}_3 = (1, 0, 0)\}$$

$$\mathcal{C} = \{\vec{e}_1 = (1, 0, -1), \vec{e}_2 = (-1, 1, 0), \vec{e}_3 = (1, -1, 1)\}$$

(1) Ναδειχθεί ότι τα υποσύνολα $\mathcal{B}$ και $\mathcal{C}$ είναι βάσεις του $\mathbb{R}^3$.

(2) Να βρεθούν οι πίνακες μετάβασης $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}}$ και $M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}}$.

(3) Να βρεθούν οι συνιστώσες του διανύσματος $\vec{x} = (1, -2, 5)$ ως προς τις βάσεις $\mathcal{B}$ και $\mathcal{C}$.

Λύση. (1) Επειδή

$$\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{vmatrix} = 1 \neq 0$$

έπεται ότι το σύνολο $\mathcal{B}$ είναι βάση του $\mathbb{R}^3$, και επειδή

$$\begin{vmatrix} 1 & 0 & -1 \\ -1 & 1 & 0 \\ 1 & -1 & 1 \end{vmatrix} = 1 \neq 0$$

ότι το σύνολο $\mathcal{C}$ είναι βάση του $\mathbb{R}^3$.

(2) • Για να προσδιορίσουμε τον πίνακα μετάβασης $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}}$ εκφράζουμε τα διανύσματα της βάσης $\mathcal{C}$ ως γραμμικό συνδυασμό των διανυσμάτων της βάσης $\mathcal{B}$. Θα έχουμε:

(α) Έστω

$$\vec{e}_1 = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 \implies (1, 0, -1) = a(1, 1, 1) + b(1, 1, 0) + c(1, 0, 0) \implies (1, 0, -1) = (a+b+c, a+b, a)$$

$$\implies \begin{cases} a+b+c=1 \\ a+b=0 \\ a=-1 \end{cases} \implies \begin{cases} c=1 \\ b=1 \\ a=-1 \end{cases}$$

Επομένως:

$$\vec{e}_1 = -1\vec{e}_1 + \vec{e}_2 + \vec{e}_3$$

(β) Έστω

$$\vec{e}_2 = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 \implies (-1, 1, 0) = a(1, 1, 1) + b(1, 1, 0) + c(1, 0, 0) \implies (-1, 1, 0) = (a+b+c, a+b, a)$$

$$\implies \begin{cases} a+b+c=-1 \\ a+b=1 \\ a=0 \end{cases} \implies \begin{cases} c=-2 \\ b=1 \\ a=0 \end{cases}$$

Επομένως:

$$\vec{e}_2 = 0\vec{e}_1 + \vec{e}_2 - 2\vec{e}_3$$

(γ) Έστω

$$\vec{e}_3 = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 \implies (1, -1, 1) = a(1, 1, 1) + b(1, 1, 0) + c(1, 0, 0) \implies (1, -1, 1) = (a+b+c, a+b, a)$$

$$\implies \begin{cases} a+b+c=1 \\ a+b=-1 \\ a=1 \end{cases} \implies \begin{cases} c=2 \\ b=-2 \\ a=1 \end{cases}$$

Επομένως:

$$\vec{e}_3 = \vec{e}_1 - 2\vec{e}_2 + 2\vec{e}_3$$

Άρα:

$$M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} = \begin{pmatrix} -1 & 0 & 1 \\ 1 & 1 & -2 \\ 1 & -2 & 2 \end{pmatrix}$$

• Για να προσδιορίσουμε τον πίνακα μετάβασης $M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}}$ εκφράζουμε τα διανύσματα της βάσης $\mathcal{B}$ ως γραμμικό συνδυασμό των διανυσμάτων της βάσης $\mathcal{C}$. Θα έχουμε:

(α) Έστω

$$\vec{e}_1 = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 \implies (1, 1, 1) = a(1, 0, -1) + b(-1, 1, 0) + c(1, -1, 1) \implies (1, 1, 1) = (a-b+c, b-c, -a+c)$$

$$\implies \begin{cases} a-b+c=1 \\ b-c=1 \\ -a+c=1 \end{cases} \implies \begin{cases} c=3 \\ b=4 \\ a=2 \end{cases}$$

Επομένως:

$$\vec{e}_1 = 2\vec{e}_1 + 4\vec{e}_2 + 3\vec{e}_3$$

(β) Έστω

$$\vec{e}_2 = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 \implies (1, 1, 0) = a(1, 0, -1) + b(-1, 1, 0) + c(1, -1, 1) \implies (1, 1, 0) = (a-b+c, b-c, -a+c)$$

$$\implies \begin{cases} a-b+c=1 \\ b-c=1 \\ -a+c=0 \end{cases} \implies \begin{cases} c=2 \\ b=3 \\ a=2 \end{cases}$$

Επομένως:

$$\vec{e}_2 = 2\vec{e}_1 + 3\vec{e}_2 + 2\vec{e}_3$$

(γ) Έστω

$$\vec{e}_3 = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 \implies (1, 0, 0) = a(1, 0, -1) + b(-1, 1, 0) + c(1, -1, 1) \implies (1, 0, 0) = (a-b+c, b-c, -a+c)$$

$$\implies \begin{cases} a-b+c=1 \\ b-c=0 \\ -a+c=0 \end{cases} \implies \begin{cases} c=1 \\ b=1 \\ a=1 \end{cases}$$

Επομένως:

$$\vec{e}_3 = \vec{e}_1 + \vec{e}_2 + \vec{e}_3$$

Άρα:

$$M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} = \begin{pmatrix} 2 & 2 & 1 \\ 4 & 3 & 1 \\ 3 & 2 & 1 \end{pmatrix}$$

(3) Θεωρούμε το διάνυσμα $\vec{x} = (1, -2, 5)$.

(α) Θα έχουμε:

$$\vec{x} = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 \implies (1, -2, 5) = a(1, 1, 1) + b(1, 1, 0) + c(1, 0, 0) \implies (1, -2, 5) = (a+b+c, a+b, a)$$

$$\implies \begin{cases} a+b+c=1 \\ a+b=-2 \\ a=5 \end{cases} \implies \begin{cases} c=3 \\ b=-7 \\ a=5 \end{cases}$$

Άρα:

$$\vec{x} = 5\vec{e}_1 - 7\vec{e}_2 + 3\vec{e}_3$$

και επομένως

$$X = \begin{pmatrix} 5 \\ -7 \\ 3 \end{pmatrix}$$

(β) Θα έχουμε:

$$\vec{x} = a\vec{e}_1 + b\vec{e}_2 + c\vec{e}_3 \implies (1, -2, 5) = a(1, 0, -1) + b(-1, 1, 0) + c(1, -1, 1) \implies (1, -2, 5) = (a-b+c, b-c, -a+c)$$

$$\implies \begin{cases} a-b+c=1 \\ b-c=-2 \\ -a+c=5 \end{cases} \implies \begin{cases} c=4 \\ b=2 \\ a=-1 \end{cases}$$

Άρα:

$$\vec{x} = -\vec{e}_1 + 2\vec{e}_2 + 4\vec{e}_3$$

και επομένως:

$$X' = \begin{pmatrix} -1 \\ 2 \\ 4 \end{pmatrix}$$

Επαληθεύουμε:

$$X = \begin{pmatrix} 5 \\ -7 \\ 3 \end{pmatrix} = M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} \cdot X' = \begin{pmatrix} -1 & 0 & 1 \\ 1 & 1 & -2 \\ 1 & -2 & 2 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} -1 \\ 2 \\ 4 \end{pmatrix}$$

Άσκηση 12. Θεωρούμε την κανονική βάση

$$\mathcal{B} = \{1, x, x^2, \dots, x^n\}$$

του $\mathbb{K}_n[x]$ και το σύνολο

$$\mathcal{C} = \{1, 1+x, 1+x^2, \dots, 1+x^n\}$$

- (1) Ναδειχθεί ότι το υποσύνολο $\mathcal{C}$ είναι βάση του $\mathbb{K}_n[x]$.
- (2) Να βρεθούν οι πίνακες μετάβασης $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}}$ και $M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}}$.
- (3) Να βρεθούν οι συνιστώσες του πολυωνύμου $P(x) = a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3 + \dots + a_nx^n$ ως προς τις βάσεις $\mathcal{B}$ και $\mathcal{C}$.

Λύση. (1) Επειδή $\deg(1+x^k) = k$, $0 \leq k \leq n$ και $\dim_{\mathbb{K}} \mathbb{K}_n[x] = n+1$, από γνωστό Θεώρημα, έπεται ότι το υποσύνολο $\mathcal{C}$ είναι μια βάση του $\mathbb{K}_n[x]$.

- (2) (α) Επειδή

$$\begin{aligned} 1 &= 1 + 0x + 0x^2 + \dots + 0x^n \\ 1+x &= 1 + x + 0x^2 + \dots + 0x^n \\ 1+x^2 &= 1 + 0x + x^2 + \dots + 0x^n \\ &\vdots \\ 1+x^n &= 1 + 0x + 0x^2 + \dots + 1x^n \end{aligned}$$

έπεται ότι:

$$M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & \dots & 1 \\ 0 & 1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & 1 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & \dots & 1 \end{pmatrix}$$

- (β) Επειδή

$$\begin{aligned} 1 &= 1 + 0(1+x) + 0(1+x^2) + \dots + 0(1+x^n) \\ x &= -1 + (1+x) + 0(1+x^2) + \dots + 0x^n \\ x^2 &= -1 + 0(1+x) + (1+x^2) + \dots + 0x^n \\ &\vdots \\ x^n &= -1 + 0x + 0x^2 + \dots + (1+x^n) \end{aligned}$$

έπεται ότι:

$$M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}} = \begin{pmatrix} 1 & -1 & -1 & \dots & -1 \\ 0 & 1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & 1 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & \dots & 1 \end{pmatrix}$$

- (3) Επειδή προφανώς

$$P(x) = a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3 + \dots + a_nx^n = a_01 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3 + \dots + a_nx^n$$

θα έχουμε:

$$X = \begin{pmatrix} a_0 \\ a_1 \\ a_2 \\ \vdots \\ a_n \end{pmatrix}$$

και επομένως

$$X' = M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{B}} \cdot X = \begin{pmatrix} 1 & -1 & -1 & \cdots & -1 \\ 0 & 1 & 0 & \cdots & 0 \\ 0 & 0 & 1 & \cdots & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & \cdots & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} a_0 \\ a_1 \\ a_2 \\ \vdots \\ a_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a_0 - a_1 - \cdots - a_n \\ a_1 \\ a_2 \\ \vdots \\ a_n \end{pmatrix}$$

Άσκηση 13. Έστω $\mathcal{E}$ ένας $\mathbb{K}$ -διανυσματικός χώρος διάστασης n και έστω

$$\mathcal{B} = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n\}$$

$$\mathcal{C} = \{\vec{c}_1, \vec{c}_2, \dots, \vec{c}_n\}$$

$$\mathcal{D} = \{\vec{f}_1, \vec{f}_2, \dots, \vec{f}_n\}$$

τρεις βάσεις του $\mathcal{E}$. Αν $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}}$ είναι ο πίνακας μετάβασης από τη βάση $\mathcal{B}$ στη βάση $\mathcal{C}$, αν $M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{D}}$ είναι ο πίνακας μετάβασης από τη βάση $\mathcal{C}$ στη βάση $\mathcal{D}$, και αν $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{D}}$ είναι ο πίνακας μετάβασης από τη βάση $\mathcal{B}$ στη βάση $\mathcal{D}$ να δειχθεί ότι:

$$M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{D}} = M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} \cdot M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{D}}$$

Λύση. Έστω $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} = (a_{ij})$, $M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{D}} = (b_{jk})$, και $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{D}} = (c_{ik})$. Τότε θα έχουμε:

$$\forall j = 1, 2, \dots, n : \quad \vec{c}_j = \sum_{i=1}^n a_{ij} \vec{e}_i \quad (1)$$

$$\forall k = 1, 2, \dots, n : \quad \vec{f}_k = \sum_{j=1}^n b_{jk} \vec{c}_j \quad (2)$$

$$\forall k = 1, 2, \dots, n : \quad \vec{f}_k = \sum_{i=1}^n c_{ik} \vec{e}_i \quad (3)$$

Χρησιμοποιώντας τις παραπάνω σχέσεις (1) και (2), θα έχουμε, $\forall k = 1, 2, \dots, n$:

$$\vec{f}_k = \sum_{j=1}^n b_{jk} \vec{c}_j = \sum_{j=1}^n b_{jk} \left(\sum_{i=1}^n a_{ij} \vec{e}_i \right) = \sum_{i=1}^n \left(\sum_{j=1}^n a_{ij} b_{jk} \right) \vec{e}_i$$

Χρησιμοποιώντας την (3) και την υπόθεση ότι το σύνολο $\mathcal{B} = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n\}$ είναι βάση του $\mathcal{E}$, θα έχουμε ότι, $\forall k = 1, 2, \dots, n$:

$$c_{ik} = \sum_{j=1}^n a_{ij} b_{jk}$$

Όμως το στοιχείο στο δεύτερο μέλος της παραπάνω σχέσης είναι το στοιχείο στην (i, k) -θέση του πίνακα $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} \cdot M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{D}}$ και το στοιχείο στο πρώτο μέλος της παραπάνω σχέσης είναι το στοιχείο στην (i, k) -θέση του πίνακα $M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{D}}$. Επειδή οι δείκτες $i, k = 1, 2, \dots, n$ επιλέχθηκαν τυχαία, προκύπτει ότι:

$$M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{D}} = M_{\mathcal{B}}^{\mathcal{C}} \cdot M_{\mathcal{C}}^{\mathcal{D}}$$

Υπενθυμίζουμε ότι αν $\mathcal{U}$ και $\mathcal{V}$ είναι υπόχωροι ενός $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$, τότε το άθροισμα υπόχωρων

$$\mathcal{U} + \mathcal{V} = \{\vec{u} + \vec{v} \in \mathcal{E} \mid \vec{u} \in \mathcal{U} \text{ και } \vec{v} \in \mathcal{V}\}$$

καλείται **ευθύ άθροισμα** αν κάθε διάνυσμα $\vec{x}$ του $\mathcal{U} + \mathcal{V}$ γράφεται κατά μοναδικό τρόπο ως $\vec{x} = \vec{u} + \vec{v}$, δηλαδή:

$$\vec{x} = \vec{u}_1 + \vec{v}_1 = \vec{u}_2 + \vec{v}_2, \quad \text{όπου } \vec{u}_1, \vec{u}_2 \in \mathcal{U} \text{ και } \vec{v}_1, \vec{v}_2 \in \mathcal{V} \implies \vec{u}_1 = \vec{u}_2 \text{ και } \vec{v}_1 = \vec{v}_2$$

Αν το άθροισμα των υπόχωρων $\mathcal{U}$ και $\mathcal{V}$ είναι ευθύ, θα γράφουμε:

$$\mathcal{U} + \mathcal{V} = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$$

Άσκηση 14. Αν $\mathcal{U}$ και $\mathcal{V}$ είναι υπόχωροι ενός $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$, τότε τα ακόλουθα είναι ισοδύναμα:

(1) το άθροισμα υπόχωρων $\mathcal{U} + \mathcal{V}$ είναι ευθύ.

(2)

$$\vec{u} + \vec{v} = \vec{0}, \text{ όπου } \vec{u} \in \mathcal{U} \text{ και } \vec{v} \in \mathcal{V} \implies \vec{u} = \vec{v} = \vec{0}$$

(3) $\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{\vec{0}\}$.

Λύση. (1) $\implies$ (2) Υποθέτουμε ότι το άθροισμα των υπόχωρων $\mathcal{U}$ και του $\mathcal{V}$ είναι ευθύ, και έστω $\vec{u} + \vec{v} = \vec{0}$, όπου $\vec{u} \in \mathcal{U}$ και $\vec{v} \in \mathcal{V}$. Τότε, επειδή $\vec{0} \in \mathcal{U}$ και $\vec{0} \in \mathcal{V}$, από τη μοναδικότητα της γραφής, θα έχουμε:

$$\vec{u} + \vec{v} = \vec{0} = \vec{0} + \vec{0} \implies \vec{u} = \vec{0} \text{ και } \vec{v} = \vec{0}$$

(2) $\implies$ (3) Υποθέτουμε ότι ισχύει η συνθήκη (2) και έστω $\vec{x} \in \mathcal{U} \cap \mathcal{V}$. Τότε $\vec{x} \in \mathcal{U}$ και $\vec{x} \in \mathcal{V}$, ιδιαίτερα $-\vec{x} \in \mathcal{V}$ επειδή ο $\mathcal{V}$ είναι υπόχωρος του $\mathcal{E}$. Χρησιμοποιώντας την υπόθεση, θα έχουμε:

$$\vec{x} + (-\vec{x}) = \vec{0} \text{ όπου } \vec{x} \in \mathcal{U} \text{ και } -\vec{x} \in \mathcal{V} \implies \vec{x} = -\vec{x} = \vec{0}$$

Άρα $\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{\vec{0}\}$.

(3) $\implies$ (1) Υποθέτουμε ότι $\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{\vec{0}\}$, και έστω ότι $\vec{x} = \vec{u}_1 + \vec{v}_1 = \vec{u}_2 + \vec{v}_2$, όπου $\vec{u}_1, \vec{u}_2 \in \mathcal{U}$ και $\vec{v}_1, \vec{v}_2 \in \mathcal{V}$. Τότε, χρησιμοποιώντας ότι οι $\mathcal{U}$ και $\mathcal{V}$ είναι υπόχωροι, θα έχουμε:

$$\mathcal{U} \ni \vec{u}_1 - \vec{u}_2 = \vec{v}_2 - \vec{v}_1 \in \mathcal{V} \implies \vec{u}_1 - \vec{u}_2 = \vec{v}_2 - \vec{v}_1 \in \mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{\vec{0}\} \implies \vec{u}_1 = \vec{u}_2 \text{ και } \vec{v}_1 = \vec{v}_2$$

και επομένως ισχύει η μοναδικότητα της γραφής ενός διανύσματος του $\mathcal{U} + \mathcal{V}$ ως άθροισμα διανυσμάτων του $\mathcal{U}$ και του $\mathcal{V}$, δηλαδή το άθροισμα $\mathcal{U} + \mathcal{V}$ είναι ευθύ.

Άσκηση 15. Θεωρούμε τα ακόλουθους υπόχωρους του $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $M_2(\mathbb{K})$:

$$\mathcal{U} = \left\langle A = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}, B = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix} \right\rangle$$

$$\mathcal{V} = \left\langle C = \begin{pmatrix} -1 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, D = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} \right\rangle$$

Να βρεθούν βάσεις των $\mathcal{U}$ και $\mathcal{V}$ και ναδειχθεί ότι:

$$M_2(\mathbb{K}) = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$$

Λύση. Οι πίνακες A, B είναι γραμμικά ανεξάρτητοι, διότι:

$$\lambda_1 A + \lambda_2 B = 0 \implies \lambda_1 \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} + \lambda_2 \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \implies \begin{pmatrix} \lambda_1 & \lambda_2 \\ \lambda_1 + \lambda_2 & \lambda_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \implies \lambda_1 = \lambda_2 = 0$$

Οι πίνακες C, D είναι γραμμικά ανεξάρτητοι, διότι:

$$\lambda_1 C + \lambda_2 D = 0 \implies \lambda_1 \begin{pmatrix} -1 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} + \lambda_2 \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \implies \begin{pmatrix} -\lambda_1 + \lambda_2 & \lambda_1 \\ -\lambda_2 & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \implies \lambda_1 = \lambda_2 = 0$$

Άρα το σύνολο $\mathcal{B} = \{A, B\}$ είναι μια βάση του $\mathcal{U}$ και $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} = 2$, και το σύνολο $\mathcal{C} = \{C, D\}$ είναι μια βάση του $\mathcal{V}$ και $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = 2$.

Έστω $X \in \mathcal{U} \cap \mathcal{V}$. Επειδή $X \in \mathcal{U}$, έπεται ότι

$$X = x_1 \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} + x_2 \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_1 + x_2 & x_2 \end{pmatrix}$$

Επειδή $X \in \mathcal{V}$, έπεται ότι

$$X = y_1 \begin{pmatrix} -1 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} + y_2 \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -y_1 + y_2 & y_1 \\ -y_2 & 0 \end{pmatrix}$$

Τότε:

$$\begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_1 + x_2 & x_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -y_1 + y_2 & y_1 \\ -y_2 & 0 \end{pmatrix} \implies \begin{cases} x_1 = -y_1 + y_2 & \text{και} & x_2 = y_1 \\ x_1 + x_2 = -y_2 & \text{και} & x_2 = 0 \end{cases}$$

Από τις παραπάνω σχέσεις, βλέπουμε εύκολα ότι $x_1 = x_2 = 0 = y_1 = y_2$, δηλαδή $X = 0$. Επομένως

$$\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{0\} \quad (1)$$

Έστω $X = \begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix} \in M_2(\mathbb{K})$ και έστω

$$\begin{aligned} X = \begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix} &= x_1 A + x_2 B + y_1 C + y_2 D = \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_1 + x_2 & x_2 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} -y_1 + y_2 & y_1 \\ -y_2 & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x_1 - y_1 + y_2 & x_2 + y_1 \\ x_1 + x_2 - y_2 & x_2 \end{pmatrix} \\ &\implies \begin{cases} x_1 - y_1 + y_2 = a & \text{και} & x_2 + y_1 = b \\ x_1 + x_2 - y_2 = c & \text{και} & x_2 = d \end{cases} \end{aligned}$$

Λύνοντας το παραπάνω σύστημα με αγνώστους τα x_1, x_2, y_1, y_2 , βλέπουμε εύκολα ότι:

$$x_1 = \frac{a + b + c - d}{2}, \quad x_2 = d, \quad y_1 = b - d, \quad y_2 = \frac{a - c + b}{2}$$

Αυτό σημαίνει ότι οι πίνακες A, B, C, D παράγουν τον χώρο $M_2(\mathbb{K})$ και άρα

$$M_2(\mathbb{K}) = \langle A, B, C, D \rangle$$

Επειδή $A, B \in \mathcal{U}$ και $C, D \in \mathcal{V}$, έπεται ότι $A, B, C, D \in \mathcal{U} + \mathcal{V}$ και επομένως $\langle A, B, C, D \rangle \subseteq \mathcal{U} + \mathcal{V}$. Τότε όμως θα έχουμε:

$$M_2(\mathbb{K}) = \mathcal{U} + \mathcal{V} \quad (2)$$

Από τις σχέσεις (1) και (2), έπεται ότι:

$$M_2(\mathbb{K}) = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$$

Άσκηση 16. Έστω $\mathcal{E}$ ένας $\mathbb{K}$ -διανυσματικός χώρος πεπερασμένης διάστασης και $\mathcal{U}$ και $\mathcal{V}$ δύο υπόχωροι του $\mathcal{E}$. Τότε τα ακόλουθα είναι ισοδύναμα:

- (1) $\mathcal{E} = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$.
- (2) Ικανοποιούνται δύο από τις ακόλουθες τρεις ιδιότητες:
  - (α) $\mathcal{E} = \mathcal{U} + \mathcal{V}$.
  - (β) $\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{\vec{0}\}$.
  - (γ) $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{E} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V}$.

Λύση. (1) $\implies$ (2) Υποθέτουμε ότι $\mathcal{E} = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$. Τότε προφανώς $\mathcal{E} = \mathcal{U} + \mathcal{V}$ και από την Άσκηση 14 έπεται ότι $\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{\vec{0}\}$. Επομένως από τον γνωστό τύπο

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) \quad (\dagger)$$

θα έχουμε $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{E} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V}$.

(2) $\implies$ (1) Θα έχουμε:

- (i) (α') & (β') $\implies$ (1) Προκύπτει από την Άσκηση 14.
- (ii) (β') & (γ') $\implies$ (1) Έστω ότι $\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{\vec{0}\}$ και $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{E} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V}$. Από τη σχέση (†) και την υπόθεση, έπεται ότι

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{E}$$

Τότε όμως γνωρίζουμε ότι $\mathcal{E} = \mathcal{U} + \mathcal{V}$ και επομένως από την Άσκηση 14 έπεται ότι $\mathcal{E} = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$.

- (iii) (α') & (γ') $\implies$ (1) Έστω ότι $\mathcal{E} = \mathcal{U} + \mathcal{V}$ και $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{E} = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V}$. Τότε πάλι με χρήση του τύπου (†), θα έχουμε $\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) = 0$ και αυτό σημαίνει ότι $\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{\vec{0}\}$. Από την Άσκηση 14 έπεται τότε ότι $\mathcal{E} = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$.

Παρατήρηση. Έστω U και V δύο υπόχωροι ενός $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου E πεπερασμένης διάστασης. Αν A είναι ένα πεπερασμένο υποσύνολο γεννητόρων του U και B είναι ένα πεπερασμένο υποσύνολο γεννητόρων του V , τότε:

$$U + V = \langle A \cup B \rangle$$

Πράγματι, επειδή $A \subseteq U$ και $B \subseteq V$ έπεται ότι $A \cup B \subseteq U + V$. Επομένως $\langle A \cup B \rangle \subseteq U + V$.

Αντίστροφα, έστω

$$A = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n\}$$

$$B = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_m\}$$

Αν $\vec{x} \in U + V$, τότε $\vec{x} = \vec{u} + \vec{v}$, όπου $\vec{u} = x_1\vec{e}_1 + x_2\vec{e}_2 + \dots + x_n\vec{e}_n$ και $\vec{v} = x'_1\vec{e}_1 + x'_2\vec{e}_2 + \dots + x'_m\vec{e}_m$, για κάποια $x_i \in \mathbb{K}$ και $x'_j \in \mathbb{K}$, $1 \leq i \leq n$ και $1 \leq j \leq m$. Τότε $\vec{x} = x_1\vec{e}_1 + x_2\vec{e}_2 + \dots + x_n\vec{e}_n + x'_1\vec{e}_1 + x'_2\vec{e}_2 + \dots + x'_m\vec{e}_m \in \langle A \cup B \rangle$. Άρα $U + V \subseteq \langle A \cup B \rangle$ και επομένως $U + V = \langle A \cup B \rangle$.

Άσκηση 17. Αν V και W είναι υπόχωροι ενός $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου πεπερασμένης διάστασης E , τότε τα ακόλουθα είναι ισοδύναμα:

(1) $E = U \oplus V$.

(2) Αν B είναι μια βάση του U και C είναι μια βάση του V , τότε το σύνολο $B \cup C$ είναι μια βάση του E .

Λύση. (1) $\implies$ (2) Υποθέτουμε ότι $E = U \oplus V$, και έστω

$$B = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n\}$$

για βάση του U , και

$$C = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_m\}$$

για βάση του V . Επειδή $E = U + V$, και τα σύνολα B και C είναι πεπερασμένα σύνολα γεννητόρων των U και V αντίστοιχα, από την Παρατήρηση έπεται ότι:

$$E = \langle B \cup C \rangle$$

Έστω ότι

$$x_1\vec{e}_1 + x_2\vec{e}_2 + \dots + x_n\vec{e}_n + x'_1\vec{e}_1 + x'_2\vec{e}_2 + \dots + x'_m\vec{e}_m = \vec{0} \implies$$

$$x_1\vec{e}_1 + x_2\vec{e}_2 + \dots + x_n\vec{e}_n = (-x'_1)\vec{e}_1 + (-x'_2)\vec{e}_2 + \dots + (-x'_m)\vec{e}_m$$

Το παραπάνω διάνυσμα ανήκει στον υπόχωρο U ως γραμμικός συνδυασμός των διανυσμάτων της βάσης B του U και ανήκει στον υπόχωρο V ως γραμμικός συνδυασμός των διανυσμάτων της βάσης C του V . Επειδή $E = U \oplus V$, έχουμε $U \cap V = \{\vec{0}\}$, και επομένως το παραπάνω διάνυσμα είναι το μηδενικό:

$$x_1\vec{e}_1 + x_2\vec{e}_2 + \dots + x_n\vec{e}_n = \vec{0} = (-x'_1)\vec{e}_1 + (-x'_2)\vec{e}_2 + \dots + (-x'_m)\vec{e}_m$$

Επειδή τα διανύσματα $\{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n\}$ και τα διανύσματα $\{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_m\}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα, έπεται ότι $x_i = 0$, $1 \leq i \leq n$ και $x'_j = 0$, $1 \leq j \leq m$. Αυτό σημαίνει ότι το σύνολο $B \cup C = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n, \vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_m\}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητα.

Συμπεραίνουμε ότι το σύνολο $B \cup C$ είναι μια βάση του E .

(2) $\implies$ (1) Υποθέτουμε ότι ισχύει η συνθήκη (2) και έστω $B = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n\}$ μια βάση του U , οπότε $\dim_{\mathbb{K}} U = n$, και $C = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_m\}$ μια βάση του V , οπότε $\dim_{\mathbb{K}} V = m$. Τότε από την υπόθεση, το σύνολο $B \cup C$ είναι μια βάση του E , ιδιαίτερα $\langle B \cup C \rangle = E$. Από την Παρατήρηση γνωρίζουμε ότι πάντοτε έχουμε $\langle B \cup C \rangle = U + V$, και επομένως $E = U + V$.

Έστω $\vec{x} \in U \cap V$. Τότε $\vec{x} \in U$ και $\vec{x} \in V$ και άρα μπορούμε να γράψουμε μοναδικά:

$$\vec{x} = x_1\vec{e}_1 + x_2\vec{e}_2 + \dots + x_n\vec{e}_n = x'_1\vec{e}_1 + x'_2\vec{e}_2 + \dots + x'_m\vec{e}_m \implies$$

$$\implies x_1\vec{e}_1 + x_2\vec{e}_2 + \dots + x_n\vec{e}_n + (-x'_1)\vec{e}_1 + (-x'_2)\vec{e}_2 + \dots + (-x'_m)\vec{e}_m = \vec{0}$$

Λόγω γραμμικής ανεξαρτησίας του συνόλου $B \cup C = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n, \vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_m\}$, θα έχουμε

$$x_i = x'_j = 0, \quad 1 \leq i \leq n, \quad 1 \leq j \leq m$$

και επομένως $\vec{x} = \vec{0}$. Με άλλα λόγια δείξαμε ότι: $U \cap V = \{\vec{0}\}$. Άρα $E = U \oplus V$.

Άσκηση 18. Έστω $\mathcal{U}$ ένας υπόχωρος ενός $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$ πεπερασμένης διάστασης. Να δειχθεί ότι υπάρχει ένας υπόχωρος $\mathcal{V}$ του $\mathcal{E}$ έτσι ώστε:

$$\mathcal{E} = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$$

Είναι ο υπόχωρος $\mathcal{V}$ μοναδικός:

Λύση. Γνωρίζουμε ότι ο υπόχωρος $\mathcal{U}$ έχει πεπερασμένη διάσταση. Έστω $\mathcal{C} = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_k\}$ μια βάση του $\mathcal{U}$. Από γνωστό Θεώρημα, το σύνολο γραμμικά ανεξάρτητων διανυσμάτων $\mathcal{B}$ μπορεί να επεκταθεί σε μια βάση $\mathcal{B} = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_k, \vec{e}_{k+1}, \dots, \vec{e}_n\}$ μια βάση του $\mathcal{E}$. Θέτουμε $\mathcal{D} = \{\vec{e}_{k+1}, \dots, \vec{e}_n\}$ και:

$$\mathcal{V} = \langle \mathcal{D} \rangle = \langle \vec{e}_{k+1}, \dots, \vec{e}_n \rangle$$

Προφανώς τότε θα έχουμε:

$$\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} = k \quad \text{και} \quad \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} = n - k \quad \text{και} \quad \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{E} = n = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V}$$

Επειδή $\mathcal{C} \subseteq \mathcal{U}$ και $\mathcal{D} \subseteq \mathcal{V}$, έπεται ότι $\mathcal{B} = \mathcal{C} \cup \mathcal{D} \subseteq \mathcal{U} + \mathcal{V}$ και επομένως $\mathcal{E} = \langle \mathcal{B} \rangle = \langle \mathcal{C} \cup \mathcal{D} \rangle \subseteq \mathcal{U} + \mathcal{V}$. Άρα $\mathcal{E} = \mathcal{U} + \mathcal{V}$ και τότε από την Άσκηση 16 έχουμε: $\mathcal{E} = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$.

Στον $\mathbb{R}$ -διανυσματικό χώρο $\mathbb{R}^2$, θεωρούμε τον υπόχωρο

$$\mathcal{U} = \{(x, 0) \in \mathbb{R}^2 \mid x \in \mathbb{R}\} = \langle (1, 0) \rangle$$

και τους υπόχωρους, $\forall k \geq 0$:

$$\mathcal{V}_k = \{(ky, (k+1)y) \in \mathbb{R}^2 \mid y \in \mathbb{R}\} = \{y(k, k+1) \in \mathbb{R}^2 \mid y \in \mathbb{R}\} = \langle (k, k+1) \rangle$$

Τότε, $\forall k \geq 0$:

$$\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{U} = 1 \quad \text{και} \quad \dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V}_k = 1 \quad \text{και} \quad \dim_{\mathbb{R}} \mathbb{R}^2 = 2 = \dim_{\mathbb{R}} \mathcal{U} + \dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V}_k$$

Αν $\vec{a} \in \mathcal{U} \cap \mathcal{V}_k$, τότε $\vec{a} = (x, 0)$ και $\vec{a} = (ky, (k+1)y)$. Θα έχουμε $ky = x$ και $(k+1)y = 0$, από όπου έπεται ότι $y = 0$ διότι $k \geq 0$. Τότε $x = 0$ και επομένως $\vec{a} = (0, 0)$. Δηλαδή $\mathcal{U} \cap \mathcal{V}_k = \{\vec{0}\}$, $\forall k \geq 0$. Από την Άσκηση 16 προκύπτει ότι:

$$\mathbb{R}^2 = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}_k, \quad \forall k \geq 0$$

Επειδή προφανώς οι (άπειροι σε πλήθος) υπόχωροι $\mathcal{V}_k$ είναι ανά δύο διαφορετικοί, έπεται ότι υπάρχει άπειρο πλήθος ανά δύο διαφορετικών υπόχωρων $\mathcal{V}_k$ έτσι ώστε $\mathbb{R}^2 = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}_k$.

Άσκηση 19. Θεωρούμε δύο στοιχεία a, b ενός σώματος $\mathbb{K}$ και έστω ο ακόλουθος 2×2 πίνακας

$$A = \begin{pmatrix} a & b \\ b & a \end{pmatrix}$$

Θεωρούμε το σύνολο

$$\mathcal{U} = \{X \in M_2(\mathbb{K}) \mid AX = XA\}$$

(1) Να δειχθεί ότι το σύνολο $\mathcal{U}$ είναι ένας υπόχωρος του $M_2(\mathbb{K})$ και να βρεθεί μια βάση του.

(2) Να βρεθεί υπόχωρος $\mathcal{V}$ του $M_2(\mathbb{K})$ έτσι ώστε:

$$M_2(\mathbb{K}) = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$$

Λύση. (α) Αν $b = 0$, τότε $A = \begin{pmatrix} a & 0 \\ 0 & a \end{pmatrix} = aI_2$, και τότε, $\forall X \in M_2(\mathbb{K})$: $AX = aI_2X = aXI_2 = XaI_2 = XA$. Δηλαδή $\mathcal{U} = M_2(\mathbb{K})$, και τότε μπορούμε να επιλέξουμε $\mathcal{V} = \{\vec{0}\}$.

(β) Υποθέτουμε ότι $b \neq 0$.

Έστω $X = \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & x_4 \end{pmatrix} \in \mathcal{U}$. Τότε:

$$\begin{aligned} AX = XA &\implies \begin{pmatrix} a & b \\ b & a \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & x_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_3 & x_4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} a & b \\ b & a \end{pmatrix} \implies \\ &\implies \begin{pmatrix} ax_1 + bx_3 & ax_2 + bx_4 \\ bx_1 + ax_3 & bx_2 + ax_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} ax_1 + bx_2 & ax_2 + bx_1 \\ bx_4 + ax_3 & bx_3 + ax_4 \end{pmatrix} \implies \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} ax_1 + bx_3 = ax_1 + bx_2 &\stackrel{b \neq 0}{\implies} x_2 = x_3 \\ ax_2 + bx_4 = ax_2 + bx_1 &\stackrel{b \neq 0}{\implies} x_1 = x_4 \end{aligned}$$

Άρα $X = \begin{pmatrix} x_1 & x_2 \\ x_2 & x_1 \end{pmatrix}$. Αντίστροφα, αν $X = \begin{pmatrix} x & y \\ y & x \end{pmatrix}$, τότε εύκολα βλέπουμε ότι θα έχουμε $AX = XA$, δηλαδή $X \in \mathcal{U}$. Άρα:

$$\mathcal{U} = \left\{ \begin{pmatrix} x & y \\ y & x \end{pmatrix} \in M_2(\mathbb{K}) \mid x, y \in \mathbb{K} \right\} = \left\{ x \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} + y \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \in M_2(\mathbb{K}) \mid x, y \in \mathbb{K} \right\} = \left\langle \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \right\rangle$$

Επειδή οι πίνακες $I_2 = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$ και $J = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$ είναι προφανώς γραμμικά ανεξάρτητοι, έπεται ότι το σύνολο $\mathcal{C} = \{I_2, J\}$ είναι μια βάση του $M_2(\mathbb{K})$. Γνωρίζουμε ότι $\dim_{\mathbb{K}} M_2(\mathbb{K}) = 4$. Συμπληρώνουμε το σύνολο $\mathcal{C}$ σε μια βάση $\mathcal{B}$ του $M_2(\mathbb{K})$: θεωρούμε τους πίνακες

$$K = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \quad \text{και} \quad L = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}$$

Εύκολα βλέπουμε² ότι το σύνολο $\mathcal{B} = \{I_2, J, K, L\}$ είναι μια βάση του $M_2(\mathbb{K})$. Θέτουμε:

$$\begin{aligned} \mathcal{V} = \langle K, L \rangle &= \left\{ x \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} + y \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \in M_2(\mathbb{K}) \mid x, y \in \mathbb{K} \right\} = \left\{ \begin{pmatrix} 0 & x \\ 0 & 0 \end{pmatrix} + y \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ y & 0 \end{pmatrix} \in M_2(\mathbb{K}) \mid x, y \in \mathbb{K} \right\} = \\ &= \left\{ \begin{pmatrix} 0 & x \\ y & 0 \end{pmatrix} \in M_2(\mathbb{K}) \mid x, y \in \mathbb{K} \right\} \end{aligned}$$

από την Άσκηση 18 έπεται ότι:

$$M_2(\mathbb{K}) = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$$

Άσκηση 20. Να δείχθει ότι:

$$\mathbb{K}^n = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$$

όπου

$$\begin{aligned} \mathcal{U} &= \{(x_1, x_2, \dots, x_n) \in \mathbb{K}^n \mid x_1 + x_2 + \dots + x_n = 0\} \\ \mathcal{V} &= \{(x_1, x_2, \dots, x_n) \in \mathbb{K}^n \mid x_1 = x_2 = \dots = x_n\} \end{aligned}$$

Λύση. Από την Άσκηση 1, θέτοντας $\alpha_1 = \alpha_2 = \dots = \alpha_n = 1$, έπεται ότι το σύνολο

$$\mathcal{B}_1 = \{\vec{\epsilon}_1, \vec{\epsilon}_2, \dots, \vec{\epsilon}_{n-1}\}$$

είναι μια βάση του $\mathcal{U}$, όπου

$$\vec{\epsilon}_1 = (-1, 1, 0, \dots, 0), \quad \vec{\epsilon}_2 = (-1, 0, 1, \dots, 0), \quad \dots, \quad \vec{\epsilon}_{n-1} = (-1, 0, \dots, 0, 1)$$

Επομένως $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} = n - 1$. Από την άλλη πλευρά,

$$\begin{aligned} \mathcal{V} &= \{(x_1, x_2, \dots, x_n) \in \mathbb{K}^n \mid x_1 = x_2 = \dots = x_n\} = \{(x, x, \dots, x) \in \mathbb{K}^n \mid x \in \mathbb{K}\} = \\ &= \{x(1, 1, \dots, 1) \in \mathbb{K}^n \mid x \in \mathbb{K}\} = \langle \epsilon_n = (1, 1, \dots, 1) \rangle \end{aligned}$$

Επομένως $\dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V} = 1$.

Έστω $\vec{x} = (x_1, x_2, \dots, x_n) \in \mathcal{U} \cap \mathcal{V}$. Τότε:

$$x_1 + x_2 + \dots + x_n = 0 \quad \text{και} \quad x_1 = x_2 = \dots = x_n := x \implies nx = 0 \implies x = 0 \implies \vec{x} = \vec{0}$$

Επομένως $\mathcal{U} \cap \mathcal{V} = \{\vec{0}\}$. Επειδή $\dim_{\mathbb{K}} \mathbb{K}^n = n = n - 1 + 1 = \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}} \mathcal{V}$, από την Άσκηση 16 έπεται ότι $\mathbb{K}^n = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}$.

²Για παράδειγμα θεωρώντας τον πίνακα

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

ο οποίος σχηματίζεται από τις συνιστώσες των πινάκων του συνόλου $\mathcal{B} = \{I_2, J, K, L\}$ ως προς την κανονική βάση του $M_2(\mathbb{K})$, και ο οποίος έχει μη-μηδενική ορίζουσα, έπεται ότι το $\mathcal{B}$ είναι μια βάση του $M_2(\mathbb{K})$.

Άσκηση 21. Θεωρούμε τον $\mathbb{R}$ -διανυσματικό χώρο $\mathbb{R}_n[x]$ των πολυωνύμων με βαθμό το πολύ n υπεράνω του $\mathbb{R}$, και έστω $\rho_1, \rho_2, \dots, \rho_n$ ανά δύο διαφορετικοί πραγματικοί αριθμοί. Αν $1 \leq k \leq n$, θεωρούμε το σύνολο:

$$\mathcal{V}_k = \{P(x) \in \mathbb{R}_n[x] \mid P(\rho_1) = P(\rho_2) = \dots = P(\rho_k) = 0\}$$

Ναδειχθεί ότι:

$$\mathbb{R}_n[x] = \mathbb{R}_{k-1}[x] \oplus \mathcal{V}_k$$

Λύση. Από την Άσκηση 9 γνωρίζουμε ότι το σύνολο $\mathcal{V}_k$ είναι ένας υπόχωρος του $\mathbb{R}_n[x]$ με διάσταση

$$\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{V}_k = n - k + 1$$

και το σύνολο

$$\mathcal{B}_k = \{\Pi(x), x\Pi(x), x^2\Pi(x), \dots, x^{n-k}\Pi(x)\}$$

είναι μια βάση του $\mathcal{V}_k$, όπου:

$$\Pi(x) = (x - \rho_1)(x - \rho_2) \cdots (x - \rho_k) \in \mathbb{K}_n[x]$$

Θεωρούμε το σύνολο $\mathcal{C} = \{1, x, x^2, \dots, x^{k-1}\}$. Από την Άσκηση 9, γνωρίζουμε τότε ότι το σύνολο

$$\mathcal{C} \cup \mathcal{B}_k = \{1, x, x^2, \dots, x^{k-1}, \Pi(x), x\Pi(x), x^2\Pi(x), \dots, x^{n-k}\Pi(x)\}$$

είναι μια βάση του $\mathbb{R}_n[x]$ η οποία συμπληρώνει τη βάση $\mathcal{B}_k$ του $\mathcal{V}_k$. Προφανώς θα έχουμε: $\mathbb{R}_{k-1}[x] = \langle \mathcal{C} \rangle$. Από την Άσκηση 18 προκύπτει τότε ότι:

$$\mathbb{R}_n[x] = \mathbb{R}_{k-1}[x] \oplus \mathcal{V}_k$$

Άσκηση 22. Θεωρούμε το σύνολο

$$S_n(\mathbb{K}) = \{A \in M_n(\mathbb{K}) \mid {}^t A = A\}$$

των συμμετρικών $n \times n$ πινάκων, και το σύνολο

$$A_n(\mathbb{K}) = \{A \in M_n(\mathbb{K}) \mid {}^t A = -A\}$$

των αντισυμμετρικών $n \times n$ πινάκων.

(1) Ναδειχθεί ότι:

$$M_n(\mathbb{K}) = S_n(\mathbb{K}) \oplus A_n(\mathbb{K})$$

(2) Να βρεθούν οι διαστάσεις των υπόχωρων $S_n(\mathbb{K})$ και $A_n(\mathbb{K})$.

(3) Αν $n = 3$, να βρεθούν βάσεις των υπόχωρων $S_n(\mathbb{K})$ και $A_n(\mathbb{K})$.

Λύση. (1) Έστω $A \in S_n(\mathbb{K}) \cap A_n(\mathbb{K})$. Τότε:

$${}^t A = A \quad \text{και} \quad {}^t A = -A \quad \implies \quad A = -A \quad \implies \quad 2A = 0 \quad \implies \quad A = 0$$

Επομένως:

$$S_n(\mathbb{K}) \cap A_n(\mathbb{K}) = \{0\} \quad (*)$$

Έστω $A \in M_n(\mathbb{K})$. Τότε:

$$\begin{aligned} {}^t \left(\frac{A + {}^t A}{2} \right) &= \frac{{}^t(A + {}^t A)}{2} = \frac{{}^t A + A}{2} \implies \frac{{}^t A + A}{2} \in S_n(\mathbb{K}) \\ {}^t \left(\frac{A - {}^t A}{2} \right) &= \frac{{}^t(A - {}^t A)}{2} = \frac{{}^t A - A}{2} = -\frac{A - {}^t A}{2} \implies \frac{A - {}^t A}{2} \in A_n(\mathbb{K}) \end{aligned}$$

Επειδή

$$A = \frac{A + {}^t A}{2} + \frac{A - {}^t A}{2}$$

έπεται ότι θα έχουμε:

$$M_n(\mathbb{K}) = S_n(\mathbb{K}) + A_n(\mathbb{K}) \quad (**)$$

Από τις σχέσεις (*) και (**), έπεται ότι:

$$M_n(\mathbb{K}) = S_n(\mathbb{K}) \oplus A_n(\mathbb{K})$$

(2) Από την Άσκηση 16 έχουμε:

$$n^2 = \dim_{\mathbb{K}} M_n(\mathbb{K}) = \dim_{\mathbb{K}} S_n(\mathbb{K}) + \dim_{\mathbb{K}} A_n(\mathbb{K}) \quad (\dagger)$$

Έστω $A = (a_{ij})$ ένας αντισυμμετρικός πίνακας. Τότε $a_{ij} = -a_{ji}$, $1 \leq i, j \leq n$. Ιδιαίτερα προκύπτει ότι $a_{ii} = 0$, $1 \leq i \leq n$, και ο A έχει την ακόλουθη μορφή:

$$A = \begin{pmatrix} 0 & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ -a_{12} & 0 & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ -a_{1n} & -a_{n2} & \cdots & 0 \end{pmatrix}$$

Για κάθε $1 \leq r < s \leq n$, θεωρούμε τους πίνακες $J_{rs} = (x_{ij})$, όπου $x_{ij} = 0$, $\forall i, j = 1, 2, \dots, n$, εκτός από τις θέσεις $x_{rs} = 1$ και $x_{sr} = -1$. Είναι τότε προφανές ότι κάθε αντισυμμετρικός πίνακας A όπως παραπάνω, γράφεται ως:

$$A = \sum_{1 \leq r < s \leq n} a_{rs} J_{rs}$$

Επομένως

$$A_n(\mathbb{K}) = \langle J_{rs} \in M_n(\mathbb{K}) \mid 1 \leq r < s \leq n \rangle$$

και επειδή προφανώς το σύνολο $\mathcal{C} = \{J_{rs} \in M_n(\mathbb{K}) \mid 1 \leq r < s \leq n\}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητο, έπεται ότι το $\mathcal{C}$ είναι μια βάση του $A_n(\mathbb{K})$. Το πλήθος των στοιχείων του συνόλου $\mathcal{C}$ είναι ίσο με $\frac{n^2-n}{2}$, και επομένως:

$$\dim_{\mathbb{K}} A_n(\mathbb{K}) = \frac{n^2 - n}{2}$$

και τότε από τον τύπο ($\dagger$), θα έχουμε:

$$\dim_{\mathbb{K}} S_n(\mathbb{K}) = n^2 - \frac{n^2 - n}{2} = \frac{n^2 + n}{2}$$

Μια βάση του $S_n(\mathbb{K})$ είναι τότε το σύνολο των συμμετρικών πινάκων

$$\{I_{rs} = (x_{ij}) \in M_n(\mathbb{K}) \mid x_{rs} = x_{sr} = 1 \text{ και } x_{ij} = 0, \text{ για κάθε } 1 \leq i, j \leq n \text{ με } i \neq r \text{ ή } j \neq s\}$$

(3) Σύμφωνα με το μέρος (2), θα έχουμε τη βάση

$$\left\{ \begin{pmatrix} 0 & 1 & 0 \\ -1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 \\ -1 & 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \\ 0 & -1 & 0 \end{pmatrix} \right\}$$

του υπόχωρου $A_3(\mathbb{K})$, και τη βάση

$$\left\{ \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \end{pmatrix} \right\}$$

του υπόχωρου $S_3(\mathbb{K})$.

Η ένωση αυτών των δύο βάσεων αποτελεί τότε μια βάση του $M_3(\mathbb{K})$.

Υπενθυμίζουμε ότι αν $\mathcal{V}_1, \mathcal{V}_2, \dots, \mathcal{V}_n$ είναι υπόχωροι ενός $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$, τότε το άθροισμα υπόχωρων

$$\mathcal{V}_1 + \mathcal{V}_2 + \dots + \mathcal{V}_n = \{\vec{v}_1 + \vec{v}_2 + \dots + \vec{v}_n \in \mathcal{E} \mid \vec{v}_i \in \mathcal{V}_i, 1 \leq i \leq n\}$$

καλείται **ευθύ άθροισμα** αν κάθε διάνυσμα $\vec{x}$ του $\mathcal{V}_1 + \mathcal{V}_2 + \dots + \mathcal{V}_n$ γράφεται κατά μοναδικό τρόπο ως $\vec{x} = \vec{v}_1 + \vec{v}_2 + \dots + \vec{v}_n$, δηλαδή:

$$\vec{x} = \vec{v}_1 + \vec{v}_2 + \dots + \vec{v}_n = \vec{u}_1 + \vec{u}_2 + \dots + \vec{u}_n, \text{ όπου } \vec{v}_i, \vec{u}_i \in \mathcal{V}_i, 1 \leq i \leq n \implies \vec{v}_1 = \vec{u}_1, \vec{v}_2 = \vec{u}_2, \dots, \vec{v}_n = \vec{u}_n$$

Αν το άθροισμα των υπόχωρων $\mathcal{V}_1 + \mathcal{V}_2 + \dots + \mathcal{V}_n$ είναι ευθύ, θα γράφουμε:

$$\mathcal{V}_1 + \mathcal{V}_2 + \dots + \mathcal{V}_n = \mathcal{V}_1 \oplus \mathcal{V}_2 \oplus \dots \oplus \mathcal{V}_n$$

Άσκηση 23. Έστω $\mathcal{B} = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n\}$ ένα σύνολο διανυσμάτων του $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$. Να δειχθεί ότι τα ακόλουθα είναι ισοδύναμα:

- (1) Το σύνολο $\mathcal{B}$ είναι μια βάση του $\mathcal{E}$.
 (2)

$$\mathcal{E} = \langle \vec{e}_1 \rangle \oplus \langle \vec{e}_2 \rangle \oplus \dots \oplus \langle \vec{e}_n \rangle$$

Λύση. « $\implies$ » Υποθέτουμε ότι το σύνολο $\mathcal{B}$ είναι μια βάση του $\mathcal{E}$. Τότε κάθε διάνυσμα $\vec{x}$ γράφεται ως γραμμικός συνδυασμός των διανυσμάτων του συνόλου $\mathcal{B}$: $\vec{x} = \lambda_1 \vec{e}_1 + \lambda_2 \vec{e}_2 + \dots + \lambda_n \vec{e}_n$, όπου $\lambda_i \in \mathbb{K}$, $1 \leq i \leq n$. Επειδή $\lambda_i \vec{e}_i \in \langle \vec{e}_i \rangle$, προκύπτει ότι $\vec{x} \in \langle \vec{e}_1 \rangle + \langle \vec{e}_2 \rangle + \dots + \langle \vec{e}_n \rangle$ και επομένως $\mathcal{E} = \langle \vec{e}_1 \rangle + \langle \vec{e}_2 \rangle + \dots + \langle \vec{e}_n \rangle$. Έστω $\vec{x} = \kappa_1 \vec{e}_1 + \kappa_2 \vec{e}_2 + \dots + \kappa_n \vec{e}_n$ μια άλλη γραφή του $\vec{x}$ ως γραμμικός συνδυασμός των διανυσμάτων του συνόλου $\mathcal{B}$. Τότε

$$\vec{x} = \lambda_1 \vec{e}_1 + \lambda_2 \vec{e}_2 + \dots + \lambda_n \vec{e}_n = \kappa_1 \vec{e}_1 + \kappa_2 \vec{e}_2 + \dots + \kappa_n \vec{e}_n \implies (\lambda_1 - \kappa_1) \vec{e}_1 + (\lambda_2 - \kappa_2) \vec{e}_2 + \dots + (\lambda_n - \kappa_n) \vec{e}_n = \vec{0}$$

και άρα λόγω γραμμικής ανεξαρτησίας των διανυσμάτων του συνόλου $\mathcal{B}$ έπεται ότι $\lambda_i = \kappa_i$, $1 \leq i \leq n$. Αυτό σημαίνει ότι κάθε διάνυσμα $\vec{x}$ του $\mathcal{V}_1 + \mathcal{V}_2 + \dots + \mathcal{V}_n$ γράφεται κατά μοναδικό τρόπο ως $\vec{x} = \vec{v}_1 + \vec{v}_2 + \dots + \vec{v}_n$, και επομένως $\mathcal{E} = \langle \vec{e}_1 \rangle \oplus \langle \vec{e}_2 \rangle \oplus \dots \oplus \langle \vec{e}_n \rangle$.

« $\impliedby$ » Υποθέτουμε ότι $\mathcal{E} = \langle \vec{e}_1 \rangle \oplus \langle \vec{e}_2 \rangle \oplus \dots \oplus \langle \vec{e}_n \rangle$. Τότε κάθε διάνυσμα $\vec{x}$ του $\mathcal{E}$ γράφεται κατά μοναδικό τρόπο ως $\vec{x} = \vec{x}_1 + \vec{e}_2 + \dots + \vec{x}_n$, όπου $\vec{x}_i \in \langle \vec{e}_i \rangle$, $1 \leq i \leq n$. Τότε όμως $\vec{x} = \lambda_i \vec{e}_i$, για κάποια $\lambda_i \in \mathbb{K}$ και επομένως $\vec{x} = \lambda_1 \vec{e}_1 + \lambda_2 \vec{e}_2 + \dots + \lambda_n \vec{e}_n$. Αυτό σημαίνει ότι το σύνολο $\mathcal{B}$ είναι ένα σύνολο γεννητόρων του $\mathcal{E}$. Αν $\lambda_1 \vec{e}_1 + \lambda_2 \vec{e}_2 + \dots + \lambda_n \vec{e}_n = \vec{0}$, τότε θα έχουμε: $\lambda_1 \vec{e}_1 + \lambda_2 \vec{e}_2 + \dots + \lambda_n \vec{e}_n = \vec{0} = 0\vec{e}_1 + 0\vec{e}_2 + \dots + 0\vec{e}_n$, και άρα λόγω μοναδικότητας της γραφής του διανύσματος $\lambda_1 \vec{e}_1 + \lambda_2 \vec{e}_2 + \dots + \lambda_n \vec{e}_n$, θα έχουμε $\lambda_i = 0$, $1 \leq i \leq n$. Άρα το σύνολο $\mathcal{B}$ είναι γραμμικά ανεξάρτητο και επομένως είναι μια βάση του $\mathcal{E}$.

Άσκηση 24. Αν $\mathcal{V}_1, \mathcal{V}_2, \dots, \mathcal{V}_n$ είναι υπόχωροι ενός $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$, τότε τα ακόλουθα είναι ισοδύναμα:

- (1) Το άθροισμα των υπόχωρων $\mathcal{V}_1 + \mathcal{V}_2 + \dots + \mathcal{V}_n$ είναι ευθύ:

$$\mathcal{V}_1 + \mathcal{V}_2 + \dots + \mathcal{V}_n = \mathcal{V}_1 \oplus \mathcal{V}_2 \oplus \dots \oplus \mathcal{V}_n$$

- (2)

$$\vec{v}_1 + \vec{v}_2 + \dots + \vec{v}_n = \vec{0}, \text{ όπου } \vec{v}_i \in \mathcal{V}_i, 1 \leq i \leq n \implies \vec{v}_i = \vec{0}, 1 \leq i \leq n$$

- (3)

$$\forall i = 1, 2, \dots, n: \mathcal{V}_i \cap (\mathcal{V}_1 + \dots + \mathcal{V}_{i-1} + \mathcal{V}_{i+1} + \dots + \mathcal{V}_n) = \{\vec{0}\}$$

Λύση. (1) $\implies$ (2) Υποθέτουμε ότι το άθροισμα των υπόχωρων $\mathcal{V}_1, \mathcal{V}_2, \dots, \mathcal{V}_n$ είναι ευθύ, και έστω $\vec{v}_1 + \vec{v}_2 + \dots + \vec{v}_n = \vec{0}$, όπου $\vec{v}_i \in \mathcal{V}_i$, $1 \leq i \leq n$. Τότε, επειδή $\forall i = 1, 2, \dots, n$ έχουμε $\vec{0} \in \mathcal{V}_i$, από την μοναδικότητα της γραφής έπεται ότι:

$$\vec{v}_1 + \vec{v}_2 + \dots + \vec{v}_n = \vec{0} = \vec{0} + \vec{0} + \dots + \vec{0} \implies \vec{v}_i = \vec{0} \quad \forall i = 1, 2, \dots, n$$

(2) $\implies$ (3) Υποθέτουμε ότι ισχύει η συνθήκη (2) και έστω $\vec{x} \in \mathcal{V}_i \cap (\mathcal{V}_1 + \dots + \mathcal{V}_{i-1} + \mathcal{V}_{i+1} + \dots + \mathcal{V}_n)$. Τότε $\vec{x} \in \mathcal{V}_i$ και $\vec{x} \in \mathcal{V}_1 + \dots + \mathcal{V}_{i-1} + \mathcal{V}_{i+1} + \dots + \mathcal{V}_n$, και επομένως $\vec{x} = \vec{x}_1 + \dots + \vec{x}_{i-1} + \vec{x}_{i+1} + \dots + \vec{x}_n$, όπου $\vec{x}_j \in \mathcal{V}_j$, $1 \leq j \neq i \leq n$. Τότε θα έχουμε:

$$\vec{x}_1 + \dots + \vec{x}_{i-1} + (-\vec{x}) + \vec{x}_{i+1} + \dots + \vec{x}_n = \vec{0}$$

και επομένως από τη συνθήκη (2) προκύπτει ότι:

$$\vec{x}_1 = \dots = \vec{x}_{i-1} = (-\vec{x}) = \vec{x}_{i+1} = \dots = \vec{x}_n = \vec{0}$$

$\vec{x} = \vec{0}$. Αυτό σημαίνει ότι $\mathcal{V}_i \cap (\mathcal{V}_1 + \dots + \mathcal{V}_{i-1} + \mathcal{V}_{i+1} + \dots + \mathcal{V}_n) = \{\vec{0}\}$.

(3) $\implies$ (1) Υποθέτουμε ότι $\mathcal{V}_i \cap (\mathcal{V}_1 + \dots + \mathcal{V}_{i-1} + \mathcal{V}_{i+1} + \dots + \mathcal{V}_n) = \{\vec{0}\}$, και έστω

$$\vec{v}_1 + \vec{v}_2 + \dots + \vec{v}_n = \vec{u}_1 + \vec{u}_2 + \dots + \vec{u}_n, \text{ όπου } \vec{v}_i, \vec{u}_i \in \mathcal{V}_i, 1 \leq i \leq n$$

Τότε, $\forall i = 1, 2, \dots, n$, θα έχουμε

$$\vec{v}_i - \vec{u}_i = (\vec{u}_1 - \vec{v}_1) + \dots + (\vec{u}_{i-1} - \vec{v}_{i-1}) + (\vec{u}_{i+1} - \vec{v}_{i+1}) + \dots + (\vec{u}_n - \vec{v}_n)$$

Επειδή $\vec{v}_i - \vec{u}_i \in \mathcal{V}_i$ και $\vec{u}_j - \vec{v}_j \in \mathcal{V}_j, \forall j = 1, 2, \dots, n$ με $j \neq i$, έπεται ότι $(\vec{u}_1 - \vec{v}_1) + \dots + (\vec{u}_{i-1} - \vec{v}_{i-1}) + (\vec{u}_{i+1} - \vec{v}_{i+1}) + \dots + (\vec{u}_n - \vec{v}_n) \in (\mathcal{V}_1 + \dots + \mathcal{V}_{i-1} + \mathcal{V}_{i+1} + \dots + \mathcal{V}_n)$. Τότε

$$\vec{v}_i - \vec{u}_i \in \mathcal{V}_i \cap (\mathcal{V}_1 + \dots + \mathcal{V}_{i-1} + \mathcal{V}_{i+1} + \dots + \mathcal{V}_n) = \{\vec{0}\}$$

Άρα $\vec{v}_i = \vec{u}_i$, και επειδή το $i = 1, 2, \dots, n$ επιλέχθηκε τυχαία, έπεται ότι $\vec{v}_i = \vec{u}_i, \forall i = 1, 2, \dots, n$, δηλαδή ισχύει η μοναδικότητα της γραφής ενός διανύσματος του $\mathcal{V}_1 + \mathcal{V}_2 + \dots + \mathcal{V}_n$ ως άθροισμα διανυσμάτων των υπόχωρων $\mathcal{V}_i, 1 \leq i \leq n$. Επομένως το άθροισμα $\mathcal{V}_1 + \mathcal{V}_2 + \dots + \mathcal{V}_n$ είναι ευθύ.

Αν A και B είναι υποσύνολα ενός συνόλου X , τότε γνωρίζουμε ότι:

$$|A \cup B| = |A| + |B| - |A \cap B|$$

Όπως έχουμε αποδείξει στο μάθημα, η παραπάνω σχέση γενικεύεται για υπόχωρους: αν $\mathcal{U}$ και $\mathcal{V}$ είναι υπόχωροι ενός $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$ πεπερασμένης διάστασης, τότε:

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) = \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V})$$

Τι συμβαίνει για τρεις υπόχωρους:

Αν A, B και C είναι υποσύνολα ενός συνόλου X , τότε³:

$$|A \cup B \cup C| = |A| + |B| + |C| - |A \cap B| - |A \cap C| - |B \cap C| + |A \cap B \cap C|$$

Άσκηση 25. Αν $\mathcal{U}, \mathcal{V}, \mathcal{W}$ είναι υπόχωροι ενός $\mathbb{K}$ -διανυσματικού χώρου $\mathcal{E}$ πεπερασμένης διάστασης, να εξετασθεί αν ισχύει ότι:

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V} + \mathcal{W}) = \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{W} - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{W}) - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V} \cap \mathcal{W})$$

Λύση. Έστω $\mathcal{E} = \mathbb{R}^2$ και θεωρούμε τους υπόχωρους:

$$\mathcal{U} = \{(x, 0) \in \mathbb{R}^2 \mid x \in \mathbb{R}\}$$

$$\mathcal{V} = \{(0, y) \in \mathbb{R}^2 \mid y \in \mathbb{R}\}$$

$$\mathcal{W} = \{(z, z) \in \mathbb{R}^2 \mid z \in \mathbb{R}\}$$

Τότε προφανώς θα έχουμε:

$$\begin{aligned} \mathcal{U} + \mathcal{V} &= \mathbb{R}^2 \quad \text{και άρα} \quad \mathcal{U} + \mathcal{V} + \mathcal{W} = \mathbb{R}^2 \\ \mathcal{U} \cap \mathcal{V} &= \mathcal{U} \cap \mathcal{W} = \mathcal{V} \cap \mathcal{W} = \mathcal{U} \cap \mathcal{V} \cap \mathcal{W} = \{\vec{0}\} \end{aligned}$$

Έτσι το πρώτο μέλος της ζητούμενης ισότητας είναι 2 και το δεύτερο μέλος είναι ίσο με $3 = 1 + 1 + 1$. Άρα η ζητούμενη ισότητα **δεν** ισχύει.

Θα δείξουμε ότι ισχύει πάντα η ακόλουθη ανισότητα:

$$\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V} + \mathcal{W}) \leq \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{W} - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{W}) - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V} \cap \mathcal{W})$$

Θα έχουμε:

$$\begin{aligned} \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V} + \mathcal{W}) &= \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V}) + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{W} - \dim_{\mathbb{K}}((\mathcal{U} + \mathcal{V}) \cap \mathcal{W}) = \\ &= \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{W} - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) - \dim_{\mathbb{K}}((\mathcal{U} + \mathcal{V}) \cap \mathcal{W}) \end{aligned} \quad (\dagger)$$

Από την άθλη πλευρά έχουμε:

$$(\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + (\mathcal{V} \cap \mathcal{W}) \subseteq (\mathcal{U} + \mathcal{V}) \cap \mathcal{W} \quad (\dagger\dagger)$$

Πράγματι, έστω $\vec{x} \in (\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + (\mathcal{V} \cap \mathcal{W})$. Τότε $\vec{x} = \vec{u} + \vec{v}$, όπου $\vec{u} \in \mathcal{U} \cap \mathcal{W}$ και $\vec{v} \in \mathcal{V} \cap \mathcal{W}$. Επομένως $\vec{x} \in \mathcal{U} + \mathcal{V}$ και επειδή ο $\mathcal{W}$ είναι υπόχωρος και $\vec{u}, \vec{v} \in \mathcal{W}$, θα έχουμε $\vec{x} = \vec{u} + \vec{v} \in \mathcal{W}$. Άρα $\vec{x} \in (\mathcal{U} + \mathcal{V}) \cap \mathcal{W}$ και επομένως $(\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + (\mathcal{V} \cap \mathcal{W}) \subseteq (\mathcal{U} + \mathcal{V}) \cap \mathcal{W}$.

Από τη σχέση $(\dagger\dagger)$ έπεται ότι

$$\begin{aligned} \dim_{\mathbb{K}}((\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + (\mathcal{V} \cap \mathcal{W})) &\leq \dim_{\mathbb{K}}((\mathcal{U} + \mathcal{V}) \cap \mathcal{W}) \implies \\ \implies -\dim_{\mathbb{K}}((\mathcal{U} + \mathcal{V}) \cap \mathcal{W}) &\leq -\dim_{\mathbb{K}}((\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + (\mathcal{V} \cap \mathcal{W})) \end{aligned} \quad (*)$$

³Δείξτε το σαν Άσκηση.

Όμως

$$\begin{aligned} \dim_{\mathbb{K}}((\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + (\mathcal{V} \cap \mathcal{W})) &= \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{W}) - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V} \cap \mathcal{W}) \implies \\ & - \dim_{\mathbb{K}}((\mathcal{U} + \mathcal{V}) \cap \mathcal{W}) \leq -\dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{W}) + \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V} \cap \mathcal{W}) \end{aligned} \quad (**)$$

Από τις σχέσεις (†) και (**) θα έχουμε:

$$\begin{aligned} \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} + \mathcal{V} + \mathcal{W}) &= \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{W} - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) - \dim_{\mathbb{K}}((\mathcal{U} + \mathcal{V}) \cap \mathcal{W}) \leq \\ & \leq \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{U} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{V} + \dim_{\mathbb{K}}\mathcal{W} - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V}) - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{V} \cap \mathcal{W}) - \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{W}) + \dim_{\mathbb{K}}(\mathcal{U} \cap \mathcal{V} \cap \mathcal{W}) \end{aligned}$$